26ՐԴ ՏԱՐԻ Թիւ 7125 — 16 ՅՈՒՆԻՍ 1909 — ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ — 29 Juin 1909 — 26me année — N. 7125

"ԱՐԵՒԵԼՔ„
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՅԱՃԵԱՆ
Կ. ՊՕԼԻՍ, ԳԱԼԱԹԻԱ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

Կ. Պոլսոյ համար տարեկան	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուռառներու համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	25 Ֆր
» » վեցամսեայ	20 »

Փոստարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱՆ

Արեւելք

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ

10 PARAS

آره‌ولك
ارمنجه یومی و سیاسی قزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیان
درسعادت غلطه

ARE'VELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

ԹԷ Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ԼՈՒԾՈՒԻ ՀՈՂԱՅԻՆ ՀԱՐՑԸ

Հողային հարցը չլուծուեցաւ վերջապէս ու չպիտի լուծուի տեղական պաշտօնեաներու ձեռքով։ Երեսփ. ժողովը պէտք չտեսաւ Հայաստանի բարենորոգմանց յանձնաժողովին. ուրեմն ի՞նչ միջոցաւ պիտի լուծուին հողային հարցի պէս դժուարին խնդիրները. եթէ տեղային պաշտօնեաներու բարեացակամութեան թողուի՝ անանք կնճռոտել միայն կրնան և ո՛չ երբեք լուծել։

Սայիտ պէյ անուն ոստիկի դպրոն մը առանց ընաւ թիզ մը հող ունենալու 30-35 տուն Ռիւբատերով 13 տարիներէ ի վեր Մանդան հայ գիւղին մէջ նստած է. Հայերուն հացուցած իր անթիւ չարիքները անկարագրելի են. նախորդ թղթակցութիւններէս մէկուկը գաղափար մը տուած եմ անոր հրէշութիւններուն մասին, ուստի մտրդակերպ գայլն է աս, որ դեռ 1-2 ամիս առաջ բանի կերպով կղկղանք կերցուցած էր մանդանցի Հայու մը, աւելցածին համար ալ ըսելով թէ «աս ալ ձեր մեծերուն տար»։

Ամիսներէ ի վեր է որ Մանդանցիներ կը բողոքին և կը պահանջեն որ Սայիտ և անոր հետ եկող Ռիւբատերը դուրս հանուին, բայց տեղական կառավարութիւնը դեռ ո՛չ մէկ գործնական քայլ չէ առած. մինչեւ հիմա ըրածը պաշտօնական լարխաղացութիւն է միայն. օրինակ Արճակի միւտիւրին ուղղեալ գոց եվրազ մը կուտայ բողոքող Հայերուն ձեռքը, ըսելով թէ տարէք ասիկա միւտիւրին. ան դուրս պիտի հանէ Ռիւբատերը. բայց եվրազին մէջ բացորոշապէս հրաման մը չկայ, այլ կամ իմպրոնեն իմրասը և կամ քահգիգաբը հալբսըլի պէս անորոշ, պաշտօնական յանկերգներ։ Միւտիւրը, որ իր կարգին ջերմ պաշտպան մըն է Սայիտին, անշուշտ դիւրահասկնալի պատճառներով, շատ լաւ կը հասկնայ այդ պաշտօնական բառերուն իմաստը, մինտեր ալբը կ'ընէ կուսակցութեան երկդիմի հրամանը, կամ եվրազին եվրազով մը կը պատասխանէ շատ մը յետաձգումներու պու կիւն օլմազ, եարբն կել պաշտօնականի կարգը անցած խօսքերէ յետոյ։

Այս կերպով խեղճ գիւղացիներ ամիսներէ ի վեր կ'երթան կուգան, քաղաքին սալայատակները կը չափչփեն, անշուշտ որպէս զի յուսահատին ու ետ քաշուին։ Մանդանցիները յուսահատիլ չգիտեն, իրենց անդադար երթալ-գալերով, ամենօրեայ թախանձանքներով այնչափ կը յոգնեցնեն, որ տեղական կառավարութիւնը վերջապէս կը պարտաւորի քաղաքը կոչել Սայիտ պէյը, թէեւ անկէց առաջ ալ բազմիցս կոչուած բայց չէր բարեհաճած գալ։

Տեսարանը կառավարութեան Իտարէի ժողովին առջեւն է։ Ներկայ են Հայոց Առաջն. Տեղապահը և ժողովին հայ ութուրք անդամները. Սայիտ ու Մանդանցիներ դէմ դէմի են։ Ասոնց պահանջին դէմ ան կ'առարկէ թէ Հայոց խնդրանքովն է որ բարեհաճեր է անոնց դիւրը գալ, պաշտպանելու համար զանոնք (?), թէ 13 տարիներէ ի վեր կը մշակէ անոնց հողերը և օրէնքը կ'ըսէ որ հողը մշակողինն է։ Այս առարկութիւնը կը մերժուի։ Առաջն. Տեղապահը կը պատասխանէ,— «Շնորհակալ ենք Սայիտ պէյի պաշտպանութենէն. այնչափ լաւ պաշտպանած է Հայերը որ անոնք թողեր փ-խեր են, չկրնալով տակալ անոր բռնութիւններուն, գիւղը խարապ է դարձուցեր. ո՛չ, պէտք չունինք անոր պաշտպանութեանը։» Կուսակալի փոխանորդ Եավէր փաշան, որուն տունը նոյն առաւօտ այցելութիւն տուած էր Սայիտը, կը սատէ Տեղապահը «Սէն սուս օր» ըսելով և կը դառնայ գիւղացիներուն յարելով թէ Սայիտ պէյ քանի որ իրենց գիւղին մէջ հող գտնած է, կրնայ հոն մնալ, միայն թէ իրենք՝ Հայերը պաշտօնապէս պիտի հաստատեն իրենց կալուածաւորութիւնը. կալուած, մուրակ (քոչան) ունեցողները ներկայացնեն, չունեցողները առնեն այն հողերը՝ որոնք մեռած հայրերու վրայ են՝ որդիները իրենց անուան փոխանցել տան և ապա երթան ու ներկայացուցուած կալուածագրերու համաձայն Սայիտէն պահանջեն հողերնին։

Ասկէ աւելի յայտնի պաշտպանութիւն կարելի չէ. կը սրտմտին ներկայ եղող Հայերը. հայ անդամ մը՝ Պետրոս էֆ. Գափամաճեան, կ'ըսէ թէ քանի որ այսչափ յայտնի պաշտպանութիւն ցոյց կը տրուի Սայիտ պէյին, իրենց ա՛լ գործ չկայ ժողովին մէջ։ Տեղապահը կ'ըսէ որ մեռած հայրերու ժառանգորդները անոնց որդիները՝ Հայերն են, Սայիտ պէյը չէ. ի՞նչ կը նշանակէ ըսել թէ հայրերէն փոխանցեցէք որդիներու վրայ և ապա տէր եղէք. ուրեմն եթէ փոխանցելու ծախք չունենան, այն հողերը Սայիտ պէյի՞ պիտի մնան։ «Փոխանցուցէք ձրի կ'ըլլայ». կ'ըսէ փոխ կուսակալը.—«Փոխանցումը ձրի կ'ըլլայ թէեւ, բայց ամէն մէկ արտին զատ զատ քօչան կը տրուի և իւրաքանչիւր քօչանի գինը 16 ղ. է, իսկ շատերը 10-30 արտեր ունին և նոյնչափ քօչաններ պիտի պարտաւորուին գնել։ Ո՞ր տեղէն տան գիւղացիները այս դրամը, որոնց գործը ո՛չ այլ ինչ եղած է 13 տարիէ ի վեր, այլ Սայիտին ձրի ծառայութիւն ընել»։ «Հապա թերեւս մահկիւլ հողե՞ր կան», կ'ըսէ փոխ կուսակալը.— «Եթէ մահկիւլ հողեր կան, կը պատասխանէ Տեղապահը. անոնք կառավարութեան են և գիւղացին իրաւունք ունի գնելու զանոնք, ո՛չ թէ Սայիտ»։

Ի զուր գիւղացիներ կ'առարկեն որ Սայիտ կեղծ կալուածագրերով Մանդանի մէջ հողատէր եղեր է, սպառնալիքներով, ծեծով, մինչեւ իսկ մէկն ալ մեռցուցեալ տուած է, որ քաղաք կ'երթար բռնի յափշտակութեան համար Սայիտի դէմ բողոքելու. բայց այս բոլոր առարկութիւնները անլսելի կը մնան. իրենց կը պատասխանուի թէ յափշտակուած հողերու տէրերը կարող են դատարանին դիմել ու կ'որոշուի որ Սայիտ պէյ Մանդանի մէջ մնայ, քանի որ հող ունի հոն, 30 տուն Ռիւբատերն ալ մնան, իբրեւ Սայիտի խոյանները։

—Փա՛չտ, ը՛րեն Հայերը, Սայիտի պոչերէն կերպով ունեցած հողերը հոգիմէկ տուն հող են, 30 տուն Ռիւբատերը ինչո՞վ պիտի ապրին, անոնց ոչխարները ո՞ւր պիտի արածին, չէ՞ որ արօտավայրերը Հայերունն են, մանաւանդ թէ քիւրտերը գեղին մէջ տուն չունին, Հայոց տուներուն մէջ բռնի նստած են. Սայիտ պէյն անգամ Հայոց կալուածներու վրայ չինել տուած է իր տունը և Հայերը ձրի աշխատցուցած է նոյն շինութեան համար. ատաղձը և բոլոր շինուածանիւթերը Հայերունն են։

—Է՛, բաւական է, կ'ըսէ փ. կուսակալը. Սայիտ պէյ իր կալուածներուն վրայ կրնայ իրեն ու իր խոլամներուն (մշակ) համար նոր տուներ շինել և կ'առաջարկէ Հայերուն որ Սայիտի հետ հաշտուին ու զիրաք համբուրեն և իրրեւ առաջին օրինակը՝ ինքը կը համբուրէ այդ ոճրագործի ճակատը. սեռ Լեհիք սիճ, սեռ ասրլ սրն ըսելով. նեհիք, ասրլ է եղեր այն մարդը, որ 13 տարիէ ի վեր գերիի նման աշխատեցուցած է հայերը, 25 հոգի սպաննած է անոնցմէ և անթիւ ինչք, անասուն, պատիւ, մարդկային ազատութիւն բռնաբարած է, և դեռ այսօր ալ ի բացակայութեան մէկ տարուոյ բանտարկութեան վճիռ ունի, բայց առանց հարցուելու, ձգեց գնաց Մանդան։

Ահա թէ ինչ կերպով կը լուծուի հողային հարցը գաւառներու մէջ, և այսչափ ըսի-ըսաւներէ յետոյ Սայիտ դեռ կը մնայ Մանդան, Ռիւբատերը դեռ Հայոց տուներու մէջ կը մնան, հայ ընտանեաց հետ կուշտ կշտի։ Եւ ասիկա զարմանալի չէ անշուշտ, կուսակալի մը պաշտօնական համբոյրէն յետոյ...։

ԾԱՀԻՆ

Վան, 13 յունիս

ԳԱՂԹԱՑԻՆ ԿԵԱՆՔ

(ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ԳԱՂԹԷ ՀԱՅԸ)

ԼԻՈՆ, Յունիս 16

Կիլիկիոյի մեր աղետալ եղբայրներուն ի նպաստ հանգանակութիւնները կը շարունակուին տակաւին, և ամէն հայ գաղութ կը փութայ եղբայրաբար ձեռք կարկառել մարդկային իրաւմտանքը փոթորկող կոտորածէն ճողոպրած մնացորդներուն։ Շատ մը գաղութներ արդէն իրենց մէջ հաւաքեր են, ապառնալիքներով, ծեծով, մինչեւ իսկ մէկն ալ մեռցունել տուած է, որ քաղաք կ'երթար բռնի յափշտակութեան համար Սայիտի դէմ բողոքելու. բայց այս բոլոր առարկութիւնները անլսելի կը մնան. իրենց կը պատասխանուի թէ յափշտակուած հողերու տէրերը կարող են դատարանին դիմել ու կ'որոշուի որ Սայիտ պէյ Մանդանի մէջ մնայ, քանի որ հող ունի հոն, 30 տուն Ռիւբատերն ալ մնան, իբրեւ Սայիտի խոյանները։

—Փա՛չտ, ը՛րեն Հայերը, Սայիտի պոչերէն կերպով ունեցած հողերը հոգիմէկ տուն հող են, 30 տուն Ռիւբատերը ինչո՞վ պիտի ապրին, անոնց ոչխարները ո՞ւր պիտի արածին, չէ՞ որ արօտավայրերը Հայերունն են, մանաւանդ թէ քիւրտերը գեղին մէջ տուն չունին, Հայոց տուներուն մէջ բռնի նստած են. Սայիտ պէյն անգամ Հայոց կալուածներու վրայ չինել տուած է իր տունը և Հայերը ձրի աշխատցուցած է նոյն շինութեան համար. ատաղձը և բոլոր շինուածանիւթերը Հայերունն են։

—Է՛, բաւական է, կ'ըսէ փ. կուսակալը. Սայիտ պէյ իր կալուածներուն վրայ կրնայ իրեն ու իր խոլամներուն (մշակ) համար նոր տուներ շինել և կ'առաջարկէ Հայերուն որ Սայիտի հետ հաշտուին ու զիրաք համբուրեն և իրրեւ առաջին օրինակը՝ ինքը կը համբուրէ այդ ոճրագործի ճակատը. սեռ Լեհիք սիճ, սեռ ասրլ սրն ըսելով. նեհիք, ասրլ է եղեր այն մարդը, որ 13 տարիէ ի վեր գերիի նման աշխատեցուցած է հայերը, 25 հոգի սպաննած է անոնցմէ և անթիւ ինչք, անասուն, պատիւ, մարդկային ազատութիւն բռնաբարած է, և դեռ այսօր ալ ի բացակայութեան մէկ տարուոյ բանտարկութեան վճիռ ունի, բայց առանց հարցուելու, ձգեց գնաց Մանդան։

Ահա թէ ինչ կերպով կը լուծուի հողային հարցը գաւառներու մէջ, և այսչափ ըսի-ըսաւներէ յետոյ Սայիտ դեռ կը մնայ Մանդան, Ռիւբատերը դեռ Հայոց տուներու մէջ կը մնան, հայ ընտանեաց հետ կուշտ կշտի։ Եւ ասիկա զարմանալի չէ անշուշտ, կուսակալի մը պաշտօնական համբոյրէն յետոյ...։

ԾԱՀԻՆ

Վան, 13 յունիս

ԹՈՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի (11)

Արփիար Արփիարեան

ԿԱՐՄԻՐ ԺԱՄՈՒՑ

Ռ.

Տարի մը յետոյ երբ աշխատանքի գանձակին արդիւնքովը առաջին հրացանը գնուեցաւ, տէրտէրը այս անգամ ինքը վարժապետը սարը հրաւիրեց, թերթերն ալ մէկտեղ բերել խնդրելով։

—Դրօշդ պարզէ՛ նայիմ, ըսաւ։

«Արմենիան» օգին մէջ սաւառնեցաւ, գաւազանի մը ծայրէն։ Տէրտէրը հրացանը վեր առաւ, ու

—Այս լեռները, աղաղակեց, շատ լըսեցին հայ մայրերու լացերը...

Արշամ մէկէն ի մէկ տրտմաթախիծ ձայնով սկսաւ գեղգեղել.

Դու զոլ խնդրես, մայր իմ անուշ—
Ու տէրտէրը՝
Եկ մի դողար մօտեցիր հոս—

շարունակեց։ Եւ ա՛յսպէս լալագին մէյմէկ տող փոխասեցին։ Եւ յանկարծ երկուքը միասին որոտացին.

Թրաց մայրեր բող լան ու դուն—
Ուրախ լուրեր տար ի մեր տուն։

Եւ առաջին գնդակը սուրաց։

—Թո՛ղ գնդակը ասկէ ետքը ուրիշներուն մայրերը լացնէ։

Վարժապետը հրացանը առաւ, ու երկրորդ գնդակն ալ ինքը թռցուց։

Տէրտէրը՝ հրացանը ուսը, վարժապետը «Արմենեան» ձեռքը—մտքին ու բազուկին միութեան խորհրդանշանը—սարէն վար կ'իջնէին հոգւով ջլապինդ, մարմնով ջլապինդ։ Ոմանքան տէր Յուսիկ յիշեցուց այն օրը ուր գող կատուի մը պէս վախկոտ, այդ միեւնոյն սարն էր եղած, հոն իր գրքերը թագցնելու համար։ Եւ հիմա՞կ։

—Ախ, ես քեզի մատաղ Սո՛ւրբ Մեսրոպս, կ'ըսէ. եթէ աս գրերը դուն մեզի պարգեւած չըլլայիր, մենք ի՞նչ պիտի ըլլայինք։

Կը հաւատայ գրքին հրաշագործութեանը։ Անիկայ իր զօրութիւնը ցոյց տուած էր։ Պահ մը առաջ ո՞վ էր գնդակն արձակողը. Գիրքն էր որ հրացանը իր ձեռքն էր դրած։ Դեզին դպրոցէն՝ զօրանոցը։

Տէր Յուսիկ որ դեռ տիրացու եղած ատենը արդէն տղաքը գլուխը ժողված, անոնց կարդալ կը սորվցնէր, հիմակ ուզեց դպրոց ալ հիմնել։ Շնորհիւ մինչեւ այն ատեն տուած դասերուն, գեղին մէջ պատրաստած էր նախնական կրթութիւն ստացած նոր սերունդ մը։ Դպրոցի չինութեան համար իր յոյսը նախ և առաջ աշակերտներուն վրայ դրաւ։ Նաեւ կը զգար թէ իր վայելած վարկը ամէն դժուարութիւն պիտի հարթէր։ Օր մը ժողովուրդը հաւաքեց, յորդորներ կարդաց, որպէս զի ամէնուն աշխատութեամբը դպրոցը ձրիաբար շինուի։ Ամէնքն ալ ոգեւորուեցան։ Տէրտէրը նոյն բոպէին իսկ գործի ձեռք զարկաւ։ Բազմութիւնը ետին ձգած լեռ ելաւ։ Առաջին մեծ քարը որուն հանդիպեցաւ, ուսը նետեց։

—Ձեզ տեսնեմ, բաւ ժողովուրդին։ Տրդատ թագաւորնիս ալ մեր սուրբ Էջմիածնի հիմնարկութեան քարերը ուսը չալկած տարաւ։ Սուրբ թագաւորին ը՞բածը ինչո՞ւ չընենք։

Դեղը քանի մը ամիս իրարանցումի մէջ էր։ Վարպետ մը ու քանի մը բանուոր, որոնք Պոլիս չէնքերու շինութեան աշխատած էին, քաղքէն եկան ու հոգիներուն համար գործին գլուխը անցան։ Երկու երեք ամսուան մէջ երկու փոքր բայց գեղեցիկ տեսքով դպրոց բարձրացան։ Մէկը սուրբ Մեսրոպի, միւսը՝ սրբուհի Հռիփսիմէի անուններուն նուիրուած։ Տէրտէրը ինք կը դասախօսէր, նախկին աշակերտներուն աջակցութեամբը։ Երէցկինն ալ, ամուսինէն բաւական բան սորված ըլլալով, աղջիկներուն դպրոցը կը հոգար։

Երբ 1889 թուականը հասաւ, Տոմուզ գիւղը կրնար բարեբաստիկ համարուիլ։ Նախակրթութիւնը տարածուած, հանրային առողջութիւնը զգալապէս լաւացած, կառավարական հարստահարութիւնները չափաւորուած, ժողովուրդը գինուած, ահա ինչ որ հողին զաւակը ըրած էր։ Հին գեղացիներէն մէկը՝ բարի մարդ մը՝ օր մը ըսաւ.

—Կ'ըսեն թէ բոյն շինող թռչունն ալ կինն է, բոյն աւրողն ալ, բայց մեր գեղին բոյնը շինողը մեր տէրտէրն է։ Աստուած չընէ եթէ վախճանի, ան ատենը ուրուաներ պիտի մնանք։

Դ.

Մուսա Պէյին դատաստանը ամբողջ Հայաստանին հետ ցնցեց և Տէր Յուսիկին գեղն ալ։ Արշամ կը կարծէր որ Թիւրքիոյ կառավարութիւնը այս առիթէն օգուտ կը քաղէր իր վարկը աշխարհի առջեւ բարձրացնելու համար։ Ռիւբատը օրինաւորապէս պիտի պատժուէր, և Թիւրքիա քաղաքակրթութեան ճամբուն մէջ մտնելով՝ բարեկարգութեանց թուականը պիտի ողջունէր։ Տէրտէրը վարժապետին կատարելապէս համամիտ չէր։ Սելքը տեղ չէր ըներ որ համիտեան կառավարութիւնը ի՛նչպէս կրնար իսլամ մը պատժել, անիկայ քրիստոնեայ մը սպաննած ըլլալուն համար։ «Աչերքին ետքը եկած ըլլալու է» կ'ըսէր։ Բայց միւս կողմէն ալ չէր կրնար ըմբռնել թէ Թիւրքիոյ կառավարութիւնը կրնար համաձայնիլ Եւրոպայի վրայ խնդալ, հրապարակային դատաստանի մը մէջ անպարտ արձակելով մեծ ոճրագործ մը։ Անշուշտ Պատրիարքարանը Մուսային յանցապարտութեան ապացոյցները ունենալով էր որ հրապարակային դատաստանի պահանջումը ըրած էր։ «Դանակ զարնես սրտին, արիւն չելլեր» վիճակին մէջ ինկաւ այն իրիկունը որ Արշամը Պոլսոյ վերջին թերթերը իրեն բերելով, Մուսա պէյին անպարտ արձակումը հաղորդեց։

—Ասոր տաճիկները աչքի ցերման կ'ըսեն, մրմռաց տէրտէրը, որուն երեսը սեւ ու կանանչ դարձեր էր։

—Բաց ֆէրման, բաց ֆէրման, պոռաց, ակռաները սղմելով։ Սուլթանը աչերքի առջեւ տաճիկներուն ու քրիստոներուն արտօնութիւն կուտայ որ քրիստոնեաները ուզածնուն պէս ջարդեն, կոտրեն, թալանեն։ Հոսը պիտի ելլէ, կը տեսնես։

Արշամ որ դեմի դեղին կտրած էր, բան մը չկրցաւ պատասխանել։

Գանի մը ամիս ետքը, 1891 յունիսին, Էրզրում, 1895ի կոտորածներուն նախատօնակը կը կատարուէր։

(Շարունակելի)

դիմէ, կամ թէ պանդխտութեան դիմողները հարսանալու մարմաջը ունին իրենց մէջ. ո՛չ երբեք, վասնզի աչքի առաջ ունենալով ամբողջ պանդուխտներու ապրած կեանքը կը տեսնեմ որ անոր մէջ ոչինչ կայ նախանձելի. ուրեմն, եթէ քէյֆի կամ հաճոյքի համար է որ չատեր այս երկիրը կուգան, ինչու համար է ուրեմն որ մարդիկ կան որոնք՝ վերջին 20-25 տարիներու ընթացքին մէջ 2-3 անգամ Ամերիկա եկած գացած են։ Չէ՛, բարեկամներ, հայ պանդուխտին համար քէյֆի կամ ուրախութիւն չկայ այս երկրին մէջ. անոնք բոլորն ալ իրենց կեանքը կը մաշեցնեն գործարաններու մութ առիքին տակ. ասիկա լաւ գիտնանք։

Պանդխտութիւնը ի՛նչքան ալ ցաւալի ու գէշ հետեւանքներ ունենայ, դարձեալ պիտի չարունակուի. ազգասիրական ու հայրենասիրական կոչերը չպիտի կրնան ասնոր առաջքը առնել. երբ ժողովուրդը անօթի է, անոր աչքին բան չերեւիր, անիկա նոյնինքը իր գլուխը քարին ալ զարնելու չի քաշուիր, երբ կը տեսնէ թէ անով կրնայ իր անօթի փորը կշտացնել։ Ինչպէ՞ս պիտի կրնաս համոզել խեղճ ու թշուառ գեղացին, երբ տանը փեթակները բոլորովին դատարկին, ու անդին իր պը-տրֆիկ եավրուները հաց կ'ուզեն, ինչպէ՞ս պիտի կրնաս համոզել Վանեցի ու Խիւսցի մերկ գիւղացին, որ իր հողին փայը՝ երբ իր հողն ալ իր ձեռքէն խլուած է և օրերով կտոր մը չոր հացի երես չի տեսներ խեղճը. ո՛չ երբեք, առանց ժողովուրդի տնտեսական վիճակի բարւոքման, առանց անոր ապրելու համար նորանոր պայմաններ ստեղծելու, ի զուր է և ամէն աշխատանք ալ անօգուտ պիտի անցնի պանդխտութեան հոսանքը կասեցնելու։

ԵԱՄԱՆԹՕ

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆ

Ա. ՆՍՏԱՇՐՋԱՆ

102րդ նիստ 15 յունիս 1909

Երեսփ. Ժողովին ատենը երէկ բացուեցաւ ժամ 3½ին՝ Ահմէտ Ռիզա պէյի ատենապետութեամբ։ Ատենապետը առաջարկեց որ Նախարարներն ալ ներկայ գտնուին զինուորական տուրքի օրինագիծին և ելմտացոյցի հաստատի գլխուն զինուորական տուրքի մասին վերաբերեալ վիճաբանութեանց, սակայն Նախարարներէն ոչ ոք ներկայ ըլլալով, այդ վիճաբանութիւնը այսօրուան յետաձգուեցաւ։ Յետոյ ձեռք առնուեցաւ Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը։ Սահմանադրութեան 8րդ, 37րդ և 56րդ բարեփոխեալ յօդուածները, չատ մը վիճաբանութեանց վրայ, յանձնաժողովին վերադարձուած էին։ Յանձնաժողովը ատենց վրայ նորէն խորհրդակցութիւն կատարելով, բարեփոխած կամ նոյնութեամբ թողած էր։ 8րդ յօդուածը, որ կը վերաբերի նախարարներու պաշտօնականութեան խնդրոյն, բուռն վիճաբանութեանց պատճառ եղաւ։ Պուսիօ էֆ. առաջին վիճաբանութեանց պահուն պահանջած էր նոյն յօդուածին վրայ աւելցնել թէ վեհապետները իրաւունք ունին նախարարները պաշտօնանկ ընելու։ Յանձնաժողովը չէր ընդունած և այդ յաւելումը չէր բրած։ Պուսիօ էֆ. այս անգամ նորէն պնդեց իր պահանջումին վրայ, ըսելով որ վեհապետներուն իրաւունքն է։ Վարդգէս էֆ. յայտարարեց.— «Կը կարծէի թէ Պուսիօ էֆ. երեք շաբաթուան մէջ իր կարծիքը պիտի ուղղէ։ Վեհապետներուն ի՛նչպէս այդ իրաւունքը կրնանք տալ։ Վեհապետներուն անպատասխանատու ըլլալը արդիւնք է այն յարգանքի զգացումին զոր ազգը կը տածէ անոնց նկատմամբ։ Այլապէս ամէն ոք, գէթ բարոյապէս, պատասխանատու է։ Եթէ վեհապետները անպատասխանատու ըլլային, Սպա-իւլ-Համիտը հիմա Սելանիկ կ'երթա՞ր։» Հիւսէյին Ճահիտ և Մուսթաֆա Արիֆ պէյերը համակարծիք գտնուեցան Վարդգէս էֆ.ի։ Ճահիտ պէյ պատասխանեց որ օրէնքը յստակ ըլլալ և բացորոշապէս նշանակուի թէ այդ իրաւունքը տրուած չէ։ Ատենապետը իրընդրեր քուէի դնելու վրայ էր, երբ Շէֆիք-էլ-Մուէյէտ պէյ ալ խօսք առնելով յայտարարեց թէ Պուսիօ էֆ.ի համակարծիք է։ Վասֆը էֆ. ալ ըսաւ թէ վեհապետը ազգին փոխանորդն է, որով փոխանորդ մը մինչեւ որ իր փոխանորդուելէն արտօնութիւն չստանայ, պաշտօնանկութեան իրաւունք ունենալու չէ։ Թոքատի երեսփոխան Իսմայիլ փաշա ըսաւ թէ Վասֆը էֆ.ի բսածները Մէարէսէլի խնդիրներ են. այս Ժողովին մէջ օրինական խնդիրներու վրայ պէտք է խօսիլ։ Վասֆը էֆ. պատասխանեց թէ Իսմայիլ փաշա անկարող է ըմբռնելու այդ խնդիրը։ Ատենապետը դիտել տուաւ թէ հարկ չկայ երեսփոխանի մը այդ կարգի խօսք ընելու։ Իսմայիլ փաշա երկարօրէն խօսելով եզրակացուց թէ Ազգային Ժողովին նստաշրջանը երբ դադրի, վեհապետը պէտք է փոխանորդ մը զրկէ Բ. Դռան։ Այդ միջոցին երեսփոխաններէն չատերը ժողովասրահէն դուրս ելած ըլլալով, վիճաբանութեան չարունակութիւնը երկրորդ գումարումին յետաձգուեցաւ։

Ատենը ժամ 8ին վերստին բացուեցաւ և վիճաբանութիւնը չարունակուեցաւ։ Համտի պէյ խօսք առնելով բաւ թէ վեհապետը Խալիֆայութեան հանգամանք մը ունենալով, պէտք է այդ իրաւունքը տալ վեհապետներուն։ Բաւ թէ ինք Սուտան գտնուած միջոցին ժողովուրդը մեծ յարգանք ըրեր է իրեն՝ Խալիֆան տեսած ու անոր մայրաքաղաքը գտնուած ըլլալուն համար. նոյն իսկ ժողովուրդը իր անցած տեղերէն հող առնելով իբրեւ դեղ գործածեր են։ Բուէյկութիւն կատարուելով 89ի դէմ 105 քուէով ընդունուեցաւ թէ վեհապետը իրաւունք ունի նախարարները պաշտօնանկ ընելու։ Ապա կարդացուեցան եպարքոսական գիրեր կարգ մը օրինագիծերու մասին՝ պատերազմի ատեն բանակին մէջ հաղորդակցութեանց դիւրութեան, բանտերու ծախքերուն, ճամբու ծախքերուն, օսմ. դեսպանատանց ու հիւպատոսարաններու մասին առ այժմ վերակազմութեանց անկարելի ըլլալուն, դատական բարենորոգմանց համար անուանուելիք քննելու և քարտուղարներու յատուկ 1,035,000 ղրուշի վարկ մը ընդունուելուն վերաբերմամբ հայն։ Ատենց ամէնքն ալ յղուեցան պատկանեալ յանձնաժողովներուն։ Կարդացուեցաւ Ատանա ղրկուած երեսփոխան Եուսուֆ Քէմալ պէյի ու Պապիկեան Յակոբ էֆ.ի մէկ հեռագիրը՝ ծանուցանող թէ Ատանայի արկածեալներուն պէտքին համար հարիւր յիսուն հազար ոսկիի պէտք կայ, որով կառավարութեան կողմէ ըլլալիք առաջարկութիւնը ըստ այնմ պէտք է նկատողութեան առնել։ Նորէն ձեռք առնուեցաւ Սահմանադրութեան վերաքննութիւնը։ Յանձնաժողովին տեղեկաբերը ըսաւ թէ Սահմանադրութեան վրայ յաւելումի մը եղած է, որով նամակատանց մէջ գրութիւնները և նամակները բացուելու համար անպատճառ հարցաքննիչ դատաւորին և կամ դատարանի մը որոշման պէտք կայ։ 37րդ յօդուածն ալ սա ձեւին վերածուած էր.

«Երբ Նախարարներուն և Երեսփ. Ժողովին միջեւ անհամաձայնութեան առարկայ եղած խնդիր մը ընդունելու մասին Նախարարութիւնը պնդէ և Երեսփ. Ժողովը բացարձակապէս ու կրկնապէս մերժէ, Նախարարները պարտաւոր են կա՛մ Երեսփ. Ժողովին որոշումը ընդունելու և կամ հրաժարելու։ Հրաժարում տեղի ունենալուն երբ նոր Նախարարութիւնը իր Նախորդին տեսութեանը վրայ պնդէ և Երեսփ. Ժողովն ալ պատճառաբանութիւններով մերժէ, Սուլթանը կրնայ Երեսփ. Ժողովը լուծել, 8րդ յօդուածին համաձայն ընտրութեանց ձեռնարկելու պայմանով։ Սակայն նոր Երեսփ. Ժողովը եթէ Նախորդին կարծիքին վրայ պնդէ, այդ պարագային Երեսփ. Ժողովին որոշման ընդունելութիւնը պարտաւորիչ է։»

Տեղեկաբերին կողմէ արուած բացատրութեանց համաձայն այդ երկու յօդուածներն ալ ընդունուեցան։ 56րդ յօդուածն ալ սապէս ընդունուեցաւ.

«Նախարարութեան, Մերակոյտի և Երեսփ. Ժողովի անդամներուն իւրաքանչիւրը կրնայ պատճառաբանեալ ծրագրով մը նորէն օրէնքի մը հաստատումը և կամ գոյութիւն ունեցող օրէնքի մը բարեփոխումը առաջարկել իր պատկանած մարմնոյն։ Այդ ծրագիրը ընդունուելէ ետքը, Երեսփ. Ժողովին վիճաբանութեանը կ'ենթարկուի։»

Ատենը փակուեցաւ, այսօրուան յետաձգուելով այն բարեփոխութիւնը որ առաջարկուած է Նախարարներուն պաշտօնանկութեան մասին վեհապետին տրուած իրաւունքը՝ Երեսփ. Ժողովին նստաշրջանը փակուած ըլլալու միջոցին գործադրուելուն նկատմամբ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼԱՒՐԵՐ

ՄԱԿԵԴՈՆԻԱՅԻ ՎԻՃԱԿԸ.— Սելանիկէն հետեւեալը կը գրեն Թանի.— «Ներսերէն առնուած լուրերը միշտ նուազ ապահովիչ են. վերջին սպանութիւնները և մանաւանդ կրետական խնդիրը մեծապէս կը զրգռեն միտքերը։ Տրամայի և Իսքէյէի կողմերը յոն տարրին դէմ «պոյքոտաժ»ը սկսած է և ծայրայեղութեան կը տարուի, վասն զի յոյն վաճառականներէն ո՛չ միայն բան չեն գներ, այլ բոլոր յոյն անհատներուն կը մերժեն վաճառել ամէնէն անմի. ջական պէտքերը, նոյն իսկ ուտելիք։ Եթէ այդ «պոյքոտաժ»ը մէկ կամ երկու չաբաթ միայն այս եղանակով չարունակէ, կրնան ատկէ երեւան գալ ծանր կնճռոտութիւններ. և Թուրքերը ատոր աչակրելով անիշխանական օրթոտոքս տարրը կը նպաստաւորեն։ Դէպի Թուրքեւհելլէն ամանանգլուխը տանող կամուրջներու և ճամբաներու շինութեան աշխատութիւնները, մանաւանդ դէպի Դարապրունի մեծ հրանդանին ամրոցը, տենդոտ գործունէութեամբ մը առաջ կը տարուին։ Կը հասկցուի որ զինուորական իշխանութիւնը յատակ և կտրուկ հրամաններ ստացած է։ Թուրք իշխանութիւնները, քաղաքային թէ զինուորական, ժողովուրդը չուտով զէնքնկէց ընելու գործնական միջոցներ կ'ուսումնասիրեն։ Կ'ուզեն այդ արդիւնքը ձեռք բերել առանց պայարման վիճակի հրատարակման հարկին տակ գտնուելու։ Այդ պարագան բաւական դժուարին կ'երեւայ, վասն զի հոս, երկար տարիներէ ի վեր, կարելի է նոյն իսկ միշտ, իւրաքանչիւր ոք ինքն իր վրայ միայն կը վստահի իր ապահովութեանը վրայ հակելու և իր ինչքերը պահպանելու մասին։ Ուրեմն բնական է որ ամէն ոք զինուի ո՛րքան կարելի է։ Հրացանը և մանաւանդ ռէվոլվէրը անրաժանելի մասը կը կազմեն իւրաքանչիւր անհատի։»

—Թանի սա հեռագիրը ստացած է Պէլկրատի իր թղթակցէն.— «Պուլկար երեւելի մը՝ Հաճի Կէորկիէվ, վերջերս, սպանուեցաւ Իսքէյէի մէջ, Սելանիկի նահանգ։ Քնինիչ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, որուն կը մասնակցին Սանտանոքի և Բանիցա խմբապետները։ Յոյները, դժգոհ այդ երկու անդամներուն ընտրութենէն, բողոքի միդինկներ կազմակերպեցին. Թուրքերը միջոցներ ձեռք առին՝ բարեկարգութիւնը պահպանելու համար։ Բանիցա, որ Իսքէյէի մէջ պանուրած էր, քամիդամիներ հաւաքեց՝ իշխանութեանց օգնելու նպատակով։ Յոյները յարձակեցան անոնց վրայ. ատոր հետեւանքով ընդհարում մը տեղի ունեցաւ, որու միջոցին հարիւր յիսուն հոգի սպանուեցան, կ'ըսուի։ Շուկան դոց է. Սանտանոքիի կուսակիցները, չրջակայ գիւղերուն մէջ, խումբեր կը կազմեն և քաղաքին կը մօտենան՝ ազակցելու համար իշխանութեանց։ Պուլկար վոյվոտ Բոլիման Վոտինայի չրջականները կը թափառի և գիւղացիները կը կեղեքէ։»

—Թանի մէջ կը կարդանք.— «Սելանիկի երիտասարդ-Թուրք քամիդէին կողմէն զրկուած Տօքդ. Նազըմ պէյ Սկիւպ ժամանեց, ուր նահանգին քամիդէ մը կազմեց, որուն պաշտօնն է խաղաղեցնել և վերջացնել ազգային ու կրօնական վէճերը. նաև լուծում մը գտնել այդ վիճակը առաջ բերող փչլոյց խնդիրներուն։ Այդ յանձնաժողովին մէջ իւրաքանչիւր ազգ երկու անդամ ունի՝ Թուրք, սերպ, պուլկար, արնաւուտ, յոյն, քուցո-վլաք և հրեայ։ Ընկերվարական ռամկավարական խումբն ալ երկու ներկայացուցիչ ունի։ Քամիդէին նախագահն է հրեայ մը՝ Սիմքի Սալամոն, ուրկէ յաւելի անկողմնակալութիւն մը կը սպասուի։ Քարտուղարը Թուրք մըն է՝ Իսլամ պէյ։ Քամիդէն յայտարարութիւն մը հրատարակեց, որով կը յանձնարարուի՝ նահանգին ամէն կողմերը համանման քամիդէներ կազմել։ Խառն և չրջուն յանձնաժողովներ ալ պիտի կազմուին՝ զանազան ազգերու և եկեղեցիներու վերաբերողներու միջեւ եղած վէճերը կարգադրելու համար։»

ԱՅՎԱԼԱԼՐԷՆ. հետեւեալը կը հեռագրեն Աթէնքի լրագիրներուն.— «Կացութիւնը օրէ օր կը ծանրանայ։ Ձերբակալուած անձերը չարաչար կը դանակոծուին, խոստովանցնել տալու անոնց կարծեցեալ մասնակցութիւնը վերջին դէպքերուն։ Եւրիտասարդ մը այնքան խոշտանգուած է որ մահամերձ է։ Տուներ կը խուզարկուին զէնք գտնելու համար. ամէնէն բարբարոսական եղանակները կը գործադրուին խուզարկութեանց միջոցին։ Երկու եկեղեցիներու մէջ խուզարկութիւններ կատարուեցան. երկու գերեզմաններ բացուելով մեռեալներ դուրս հանուեցան, վասն զի Թուրքերը կը կասկածէին թէ Յոյները հոն զէնքեր պահած են։ Քմահաճ տուրքեր կը պահանջուին Յոյներէն, նոյն իսկ մէկ քանի տարուանը կանխիկ։ Զինուորական ատեանը, որ դռնփակ կը գումարուի, արդէն մէկ քանի խիստ պատիժներ վճռեց։ Զինուորական իշխանութիւնները, ըսելով թէ Սահմանադրութիւնը ջնջած է «քարիդիւլասիոն»ները, կը մերժեն հելլէն հիւպատոսին օրինական ներկայութիւնը հելլէն հպատակներու վերաբերող տուներու խուզարկութեան և դատերու համար։»

ԿՐԵՏԷԻ ԽՆԴԻՐԸ.—Պերլինէն Թանի ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ.—«Եթէ, ինչպէս Լոնտոնի հեռագիրները կը ծանուցանեն, Անգլիա անմասամ ընդունելութիւն մը ընէր Թուրքիոյ առաջարկութեան՝ միջազգային բանակցութիւններ կատարելու բուն իսկ կրետական ինքնօրինութեան խնդրոյն վրայ, եթէ անգլիական ու իտալական ազդեցութիւնները Փրանսայի ու Ռուսիոյ վարանմանը յաղթէին, Գերմանիա ատոր մէջ նոր առիթ մը պիտի գտնէր՝ իր Թրքասիրութիւնը յայտնելու։ Հոս այդ բանը մաղթելու երեւոյթը ունի, քանի որ ընտանեկան հելլենասիրութեան մը հարկին մէջ չեն գտնուիր, ինչպէս է Բեգերսպուրկի և Լոնտոնի մէջ։ Յայտնի է թէ Ցունաստանի թագաւորը եղբայրն է Ռուսիոյ մայր կայսրուհիին ու Անգլիոյ թագուհիին։»

—Թանի հետեւեալը կը ծանուցանէ.— «Կրեթէի պաշտպան չորս տէրութեանց միջեւ համաձայնութիւնը վերջնական է։ Միջազգային զինուորները յուլիս 27ին (Ն. Տ.) ետ պիտի կոչուին։ Զորս պահականաւեր պիտի հակեն օսմ. դրօշին պաշտպանութեանը վրայ. նաև պաշտպան չորս տէրութեանց դրօշներուն որոնք պիտի չարունակուին ամէն առտու պարզուիլ կղզիին չորս էֆտերուն մէջ պորտերու կայմերուն վրայ։ Միանգամայն յուլիս 27ին տէրութիւնները յայտարարութիւն մը պիտի ուղղեն կղեռէի ժողովուրդին, հրաւիրելով զայն որ հանդարտ մնայ։ Դիւանագիտական ճամբով համանման խորհուրդներ պիտի տրուին Թուրքիոյ և Ցունաստանի։»

—Թանի կ'ըսէ թէ աւստրիական 3,500 Մանլիխեր հրացաններ և երկուքուկէս միլիոն փամփուշտներ Հանեա ցամաք հանուեր են։

—Հելլէն պաշտօնական աղբիւրէ կը հերքուի այն լուրը թէ հելլէն կառավարութիւնը դրամ փոխ առած ըլլայ Կրետէի, որպէս զի դաշտային հինգ թնդանօթներ կամ հինգ հազար Մանլիխէր հրացան գնէ։

—Թրիպունա կ'ըսէ թէ Լոնտոնէն առնուած տեղեկութեանց նայելով արդիւնք մը չէ ունեցած օսմ. կառավարութեան այն առաջարկը, որով ուզած է տէրութեանց հետ բանակցութեան մտնել, ինքնօրինութիւն տալու համար Կրետէի։ Անգլիա Ֆրանսայի համակարծիք է սա մասին թէ առայժմ պատեհ չէ խորհրդակցութիւններ կատարել այդ խնդրոյն նկատմամբ։

—Հռոմէն կը հեռագրեն թէ պաշտպան տէրութեանց կողմէ ընդունած է Անգլիոյ առաջարկը, Սուտայի ծոցին մէջ պահականաւեր գտնուելու համար, իրաց վիճակը անփոփոխ պահելու նպատակաւ։

—Գերմանիա, պատասխանելով Թուրքիոյ ծանուցագրին, յայտարարած է թէ Կրետէի խնդրոյն մէջ սկիզբէն պահած չէզոքութենէն չպիտի շեղի, բայց կղզիին իրաւունքներուն նկատմամբ ունեցած համակրութիւնը պատճառաւ կը մաղթէ որ կարգադրութեան եղանակ մը գտնուի։

—Աթէնքէն Ֆօսիճ Զայրունկի կը գրեն. «Այսպէս ազբիւրէ առած տեղեկութիւններուս համաձայն, Նախարարաց Խորհուրդին արտակարգ նիստին մէջ, որուն ներկայ գտնուած են նաև զինուորական հրամանատարներէն ոմանք, պատերազմական Նախարարին կողմէ տրուած մանրամասն բացատրութեանց վրայ, որոշուած է կարելի եղածին չափ չուտ ամրացնել և պաշտպանել Թեսալիոյ սահմանագլուխը։»

— Պուտապէշտի Հիրլաբ կրետական խնդրոյն վրայ խօսելով կ'ըսէ թէ անգլիական քաղաքականութիւնը անկեղծ չէ Թուրքիոյ նկատմամբ։ Նոյն թերթին բաներին նայելով, Անգլիա կ'ուզէ Օսմ. Սահմանադրութեան պաշտպան եղողի մը դերը ստանձնել, բայց գաղտնապէս կը ծառայէ հակասահմանադրական և օրթոտոքս կուսակցութեան, ու ոչ-պաշտօնական անձերու միջոցաւ կը գրդռէ Կրետայիները՝ Թուրքիայէն բաժնուելու, այս վերջինը պարտաւորելով՝ Ցունաստանի հետ պատերազմի բռնուելու, ինչ որ խոչընդոտ մը պիտի ըլլայ մէկ կողմէ Թուրքիոյ ներքին բարեկարգութեան և միւս կողմէ պիտի գրգռէ պալքանեան Սլաւ ժողովուրդներու երեւակայութիւնը։

—Պաշտպան տէրութիւնները երէկ Բ. Դրան ծանուցագիր մը տուին կրետական խնդրոյն վրայ։ Առիկա պատասխան էր Բ. Դրան ղրկած ծանուցագրին։ Թանիսրոմոս կ'ըսէ թէ երեք կէտերու վրայ կը դառնայ.— Ա. Կրետէէն քաշուելիք զօրքերուն տեղ չորս պահականաւեր Սուտայի մէջ։ Բ. Օսմ. տէրութեան վեհապետական իրաւունքներուն պահպանումը։ Գ. Զօրքերուն հեռացումէն առաջ Կրետացիներուն յայտարարութիւն մը ուղղելու մասին խորհրդակցութիւններ կատարել։

—Պերլիներ Թակպլադ կը գրէ թէ միջազգային զօրքերը քաշուելէն յետոյ, օսմ. նաւատորմը Կրետէ պիտի երթայ, բարեկարգութիւնը վերահաստատելու և Իսլամներուն կեանքը պաշտպանելու համար։ Գերման Թերթը, Սելանիկէն առած տոյգ տեղեկութեանց համաձայն, կ'ըսէ թէ զինուորական չրջանակներուն և Քամիդէին մէջ հետզհետէ ուժգնանալ կ'ամրապնդուի Ցունաստանի դէմ պատերազմ հրաչակելու գաղափարը։ Այս նպատակաւ շատ մը գումարումներ կ'ըլլան։ Ապստամբները 50,000 և Պուլկարներն ալ 30,000 կամաւորներ նշանագրութիւնը սկսեր է։

ՊԱՇՏՊՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ մէկ ամիսէն պիտի վերնայ։ Պատերազմական ատեանին գործերը թեթեւցած են և մինչեւ այն ատեն կ'աւարտին իր աշխատութիւնները, կ'ըսէ Իքքիամաս։

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԶՐՈՅՑ ՄԸ.— Կ. Պոլսէն կը գրեն Նոյն Ֆրայէ Բրեսէի թէ Բ. Դրան ժուրնալ մը տրուեր է, որուն համաձայն իբրեւ թէ հայ յեղափոխական քոմիտէն մտադիր է եղեռ Պոլսոյ մէջ չփոթութիւններ յարուցանել։ Թէև հաւանական է որ այդ լուրը բռնակալութեան կուսակիցներու կողմէ յերիւրուած է, սակայն պատերազմական նախարարութիւնը հարկ տեսեր է ընդարձակ միջոցներ ձեռք առնել։ Եենի Կազէթա այս լուրը արտատպելով կ'ըսէ.— «Ինչեր կրնան յերիւրուիլ... Նոյն Ֆրայէ Բրեսէի մտքին թղթակցին ընդարձակութեանը վրայ կարելի չէ չհիանալ։» Սիբէրի Սայիֆայի Հուրրիյեդ ալ բնաւ հաւատալ չուզեր այդ զրոյցին։

ԱՊՍ-ԻՒԼ-ՀԱՄԻԴ.— Սելանիկէն կը հեռագրեն «Բորէսբոնտէնց Պիւրօ»ի թէ Սալլաղինի ամարանոցին զինուորական պահպանութիւնը խոստացեր է։

ՓԱՀՈՒՍՏԻ ՓՈՐՁ ՄԸ.—Երկու Թուրք կիներ և հայ կին մը, երէկ, Ոստիկանութեան Դուռը գացին՝ տեսնելու հրացանակիր հաղարապետ Սինան պէյը, որ զինուորական ատեանին որոշմամբ ձերբակալուած է։ Հայ կինը ուրիշ անգամներ ալ գացած էր այդ անձին հետ տեսնուելու, սակայն այս անգամ «Չարշաֆ»ի կը կրէր։ Ոստիկանները այդ կէտը ուշադրութեան առնելով սկսան հակել և տեսան թէ հայ կինը սենեակին մէջ իր «Չարշաֆ»ը Սինան պէյի կը հագցնէ՝ զայն փախցնելու համար։ Ամէնքն ալ ձերբակալուելով դատական պաշտօնատունը ղրկուեցան, ուր քննութեանց ձեռնարկուեցաւ։

ԵՐԷԿՈՒԱՆ ՀՐԴԵՀԸ.— Երէկ ժամ 8ին մօտ հրդեհ ծագեցաւ Գուրուչէշմէի ծովեղերքը՝ Պրուսայի Նախորդ Նալպ Այի Աթա պէյի ծովեղերեայ տան միջին յարկէն։ Թէև անմիջական օգնութիւններ հասան, բայց հովին սաստկութենէն տոքդ. Պիր պէյի և Սապահէտտին իշխանին ծովեղերեայ ապարանքներն ալ բռնկեցան։ Այդ խոշոր երեք չէնքերը միասին կ'այրէին, որով ջրհաններուն աշխատութիւնը կը դժուարանար։ Հրդեհը ժամ 12ին մօտ մարեցաւ. այդ երեք չէնքերը ամբողջովին այրեցան։ Կարասիներու մեծ մասը կարելի չեղաւ ազատել։ Սապահէտտին իշխանին ապարանքը ու կարասիները 25,000 ոսկիի ապահովագրուած էին և Պիր պէյինն ալ 3000 ոսկիի։ Այի Աթա պէյինը ապահովագրուած չէր։ Կ'ըսուի թէ կրակը առաջ եկած էր արդուկէ մը ելած կայծէն, որուն ուշադրութիւն չէր եղած։

ՊԱՏՕՒՈՑ ՍՈՒՐ.— Մայրաքաղաքիս ծանօթ մէկ վաճառականին նախաձեռնութեանը վրայ երկրին ամէն տարրերէն կազմուած յանձնաժողով մը պիտի զուսմարուի՝ հանգանակութիւն մը բանալու և արդիւնքովը պատուոյ սուր մը նուիրելու համար ընդհ. հրամանատար Մահմուտ Շեվքէթ փաշայի։ Սուրին չեղրին վրայ պիտի արձանագրուի ազատութեան բանակին Պոլիս մտնելուն թուականը, հետեւեալ բառերով. «յիշատակ երախտապարտ հայրենիքին առ զօրավար Մահմուտ Շեվքէթ փաշա։» Այս սուրը պիտի ապսպրուի տեղացի զինագործի մը։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ ԵՒ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ԱԶԱՏԱԿԱՆՆԵՐԸ.—Սուլթանը երէկ ընդունեց Եգիպտոսի ազատական կուսակցութեան մէկ պատուիրակութիւնը, որուն անդամներէն մէկը ճառ մը արտասանեց, ըսելով թէ իրենք՝ Սուլթանին խոնարհ հպատակները՝ եկած են իրենց անկեղծ շնորհաւորութիւնները մատուցանելու Ն. Վեհափառութեան, թէ Օսմ. Կայսրութիւնը այլեւս պիտի յառաջդիմէ՝ իբրեւ աշխարհիս ամէնէն մեծ պետութիւններէն մէկը, թէ այս իշխանութեան օրով Եգիպտոսն ալ կը յուսայ տեսնալ Սահմանադրութեան բարիքները եւայլն։ Սուլթանը պատասխանեց այս ճառին։

ՊՈՒԼԿԱՐ ԵՒ ՑՈՑՆ.— Պուլկարաց Էկզարքը որ Վիեննա կը գտնուի, Վիեննացի օրագրողի մը ըսեր է. «Ցունաց Պատրիարքը զմեզ կը նկատէ իբրեւ հերձուածող և ըմբոստ։ Յոյներուն հետ Պուլկարներուն կատարեալ հաշտութեանը կողմնակից եմ։ Անիկա զմեզ իր թշնամիները և հելլէնութեան թշնամիները կը նկատէ։ Միւս հոգեւորական պետերուն հետ բարւոք յարաբերութեան մէջ եմ։ Դիպուածով միայն կը հանդիպիմ Ցունաց պատրիարքին, ինչպէս օրինակի համար պալատի պաշտօնական ընդունելութեանց միջոցին։ Միշտ խոյս կուտայ ինէ։»

ԲԻԱՐԲԱՍԻՕՆԷՈՆՆԵՐԸ.—Երէկ, Սելանիկէն 17 բէաքսիոնէներ բերուեցան հոս հսկողութեան տակ։ Նոյնպէս բերուեցան Դամասկոսէն։ Շէյխ Մարիա և Մուսթաֆա, Պէրութէն՝ Նշանաւոր աւազակապետ Ապպաս էֆ., օրագրող Օսման էֆ.։ Յէնտարքանը Միլլէթի նախագահ Ամնուլլահ Բեաղիմ պէյ, որ չգիտցաւ իր ի՛նչպէս Թէրքուքի կառավարիչ կարգուած

էր, ձերբակալուելով քաղաքս բերուեցաւ երկկ և յանձնուեցաւ պատերազմական ատեանին։

ՀԱԼԻՊԻՆ կը գրեն Լա Թիւրքիի թէ Բէյսպի կոտորածին քննիչ յանձնաժողովը Հալէպ դարձեր է՝ ձերբակալել տալէ յետոյ 50 սնբրագործներ, որոնց մէջ դրիստոյ դերակատարները՝ Բոչճի Ապտիւլ-Սամատ, Շէյխ Բէմալ և Ատատ։ Քիլիսէն կը գրեն թէ Ժոզէֆ Դասպար անուն 18ամեայ կաթոլիկ հայ մը քաղաքէն դուրս պտրած ատենը անծանօթի մը կողմէ սպաննուեր է։ Ոստիկանական քննութիւնը տպարդիւն մնացած է։

«**ՇԱՀԱՊԱԼ**» պատկերազարդ շաբաթաթերթին վերջին թիւը խիստ հետաքրքրաշարժ և շատ գեղեցիկ պատկերներ կը պարունակէ։ Սուլթանին սուր կապելու արարողութեան զանազան տեսարանները ներկայացնող գեղեցիկ նկարներ կան։ Ամէնէն աւելի աչքի կը ընդարնեն էջմիածնայ մայր տաճարին արտաքին մասը, ներքին մասին մէջ կաթողիկոսական գահուն, հայրապետական թաղին ու դաւազանին նկարները. նաեւ Խրիմեան Հայրիկին, Վեհ. Հայրապետին, Ս. Պատրիարքին, Տ. Արշարունի և Տ. Օրմանեան եպիսկոպոսներու կենդանագիրները։ Աւելորդ է ըսել թէ ամէն ոք պիտի փութայ ունենալ այդ շահեկան շաբաթաթերթը՝ Շահպալ։ Ամէն կերպով շնորհաւորելի է Շահպալի հրատարակութիւնը, որ եւրոպական համանման թերթերու հաւասար է իր խիստ մաքուր և շքեղ տպագրութեամբը։ Կը պարունակէ նաեւ վերջին նորաձեւութեանց շրջազգեստներու գեղեցիկ նկարներ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԱԶԳԱՏ ԿԱՐԾԻՔՆԵՐ

Մեր այսօրուան առաջին երեսին մէջ հրատարակուած Վանի թղթակցութիւնը իր պարզութեանը, անկեղծութեանը, միամտութեանը և ճշգրտութեանը մէջ մէկն է այն դրուագներէն որոնք՝ որքան եղերերգական նոյնքան զաւեշտական՝ ներկայ սահմանադրական Թուրքիոյ վարչական կազմին այլանդակութիւնը կ'ապացուցանեն և ամէնէն բարեացակամ մարդուն քովէն այս երկրին բարեւաւութեանը համար անուցուած յոյսի յետին ծուէնները կ'առնեն կը տանին։

Հակառակ անոր որ Ապտիւլ-Համիտ վերջնականապէս խնկաւ և իր թէ սահմանադրական ըէժիմը այլեւս ամէն վտանգէ ազատ՝ սկսաւ գործադրուիլ, անտ կը տեսնանք — և դեռ յայտնի չէ թէ որքան ատեն պիտի տեսնանք տակաւին — թէ արդարութիւնը, որ իսկական է մանաւանդ սահմանադրական կառավարութիւններու, ամէն օր ամէն վայրկեան կը ծաղրուի, կը խոշտանգուի, արդարութեան գաղափարին հետ յաւէ՛տ անհաշտ արարածներու ձեռքին մէջ։

Արդէն այն եղանակէն որով արդարութիւնը գործադրուեցաւ և գործադրուելու վրայ է Ատանայի մէջ, դիւրին էր հասկնալ թէ այդ բանը — արդարութիւնը — դատապարտուած է մերկ, չոր, մեռած, սատկած տառ մնալու այս դըժբախտ երկրին մէջ, ո և է ժամանակ, ո և է վարչութեան տակ, որո՛ւն ձեռքին մէջ ալ գտնուի գործադիր իշխանութիւնը ղեկը, ի՛նչ տարբերէ ալ կազմուած ըլլան խորհրդարանները։ Ապուշներն են միայն որ կը փորձուին հաւատալու թէ այս երկրին զանազան տարրերը, մանաւանդ ոչ-իսլամները, կրնան երբեք վայելել արդարութիւնը իր ամբողջութեանը մէջ։ Եղածը արտաքին շպար մըն է՝ նախ ինքզինքնիս խաբելու և յետոյ օտարը խաբելու համար, նուրբ ոսկեզօծում մը որ հեռուէն տեսնողին աչքը կը շլացնէ, բայց որ եղունգի հպումի մը տակ կ'անհետանայ և ցոյց կուտայ կոչտ ու թանձր մեռտաղը։

Եւ արդէն ինչպէս կարելի է արդարութեան գործադրութիւնը յուսալ երկրի մը մէջ որուն վարչութեան ղեկը, ինչպէս առաջ, ասկեց ետքն ալ և միշտ պիտի մնայ «տիրող տարր»ին ձեռքը, ոչ-քրիստոնեայ տարրին սեպականութիւնը։ Միշտ և հանապազ՝ իսլամը իսլամին իրաւունք պիտի տայ, նոյն իսկ երբոր անոր անիրաւութիւնը արեւի պէս փայլի։ Ամբողջ օսմ. կայսրութեան պատմութիւնը կը հաստատէ ասիկա և ասիկա հաստատելէն աւելի բան մը կ'ընեն վերջին մէկ տարուան սահմանադրական ըէժիմին տակ անցած դարձածները։ Բացէք մէկ տարուան մամուլը և օրը օրին աչքէ անցուցէք բոլոր իրադարձութիւնները և դիւրաւ պիտի համոզուիք. Սահմանադրութիւնը հաստատուած թուականէն մինչեւ այսօր արդարութիւնը հրէշօրէն խոշտանգուած է այս երկրին մէջ։ Թոտորիէն մինչեւ Ատանա, մինչեւ ամէնայատին գաւառները գիւղերը՝ ուր իսլամաւոր-իսլամ տարրերը ընակիչ են իրարու և ուր քրիստոնեայ տարրը չարաչար հարստահարուած ու անիրաւուածէ, արդարութիւնը գետինները փռուեցաւ, կոխկռտուեցաւ, անարգուեցաւ։

Ահա՛ Վանի թղթակցութիւնը. եղելութեան մը պարզ արձանագրութիւնն է. ո՛չ կիրք կայ անոր մէջ, ո՛չ կանխակալ կարծիք, ո՛չ նպատակ. բայց ո՞րքան պերճախօս կերպով կը պատկերացնէ հոգեբանութիւնը այս երկրին վարչական կազմին. Թուրք կուսակալ մը երբեք իրաւունք տայ մի Հայուն, և պատժէ՞ մի իսլամին անիրաւութիւնը։ Բիւրտերը Հայերուն հողերը, տունը տեղը բռնի յափշտակեր են, ու կը վայելեն զանոնք. ապացոյց. եղելութիւնը ինքնին բաւական է իրրեւ ապացոյց. տե՛ս և կը համոզուիս. բայց կուսակալը ի՞նչ կ'ըսէ՝ ցոյց տալով այն արիւնարբու, հայակեր թշուառական աւազակը որ իր Չոլիրովը այդ գիւղը յափշտակեր է. «Այս մարդը ձեր պաշտպանութեանը համար ձեր գիւղը եկած է. պէտք է շնորհակալ ըլլալ իրեն և նոյն իսկ համբուրուիլ իրեն հետ» Ըստ այս տրամաբանութեան, այս երկրին մէջ ես ազատ եմ ուրեմն՝ պաշտպանութեան պատրուակին տակ՝ մտնել տպինչին տունէն ներս, տեղաւորուիլ հոն, ուտել խմել, վայելել, գործածել ամէն բան, անեցիները ծառայեցնել, ինքնիշխան տէր դառնալ, և երբոր ինծի հարցնեն թէ «Դուն ինչո՞ւ ես հոս» — «Ես այս տունը կը պաշտպանեմ կոր» պատասխանեմ։ Եւ աւելի զարմանալին այն է որ երբ այս բանը իսլամը ընէ քրիստոնեային, արդարութիւնը բնաւ ոտնակոխ եղած չըլլար. բայց, Աստուած մի՛ արասցէ, քրիստոնեայ մը, այդ միեւնոյն պտրուակին տակ, մտնայ իսլամի մը տունէն ներս։ Թոտորին չմոռնա՛նք։ Կիլիկիայէն հայ աղջիկ մը ճանկը անցընող սրիկան լեռնէ լեռ փախաւ գնաց՝ առանց պատժուելու։ Ե՞րբ լսուեր է որ քրիստոնեայ մը իսլամ աղջիկ մը բռնաբարէ։

Այո, այսպէս կը տրամաբանէ Վանայ կուսակալի փոխանորդ օլանախ խայտառակը. օտ ցորեկով, հրապարակի վրայ, ժողովրդեան առջեւ, այդ մարդը կը խնդայ արդարութեան քթին, կը խնդայ հարստահարուած խեղճուկրակ գիւղացիներու քթին, և արդարութիւնը գործադրելու այդ անամօթ ու նողկալի եղանակովը ուղղակի քաջալերմը կ'ըլլայ նմանօրինակ հարստահարութեանց շարունակութեանը և նոյնատիպ աւազակներու բազմանալուն (արդէն քիչ կայ)։

Ու հէք գիւղացիները, անճրկած, կը դառնան նորէն իրենց գիւղը (որ իսկապէս իրենցը չէ)՝ նորէն ծառայելու քիւրտ աւազակին, իրենց ընտանեկան հանդիսան ու սրբութիւնը նորէն յանձնելու անոր կատաղի և անյագ մուրացքին, նորէն ստրկաբար ծառայելու անոր՝ իրենց հողին վրայիկ, իրենց տանը մէջ, դատապարտուած «իրենց պաշտպանութեան հոգը ազնուաբար!! ստանձնող» այդ աւազակներուն ոտքերուն հոտը մտիկ ընելու։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԽԱՌՆ ԺՈՂՈՎԸ այս առտու գումարուեցաւ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և որոշեց, ի մէջ այլոց, կառավարութեան թագիր մը ուղղելով բողոքել այն կարգադրութեան մասին որով այս օրերս հայ եկեղեցականներ դատական կամ պատերազմական ատեաններու առջեւ կը քաշուին, առանց Պոլսոյ Պատրիարքարանին գիտութեան ու հաւանութեան, ինչ որ հակառակ է հնուց ի վեր ընդունուած օրէնքներու։

ԱՏԱՆԱՑԻՆ կարգ մը խնդրագիրներ ուղղուած են պետական պաշտօնատուներէ ոմանց։ Խնդրարկուները կը գանգատին թէ քննիչ մարմինը կողմնակալութեամբ կը գործէ և չարդին բովանդակ պատասխանատուութիւնը Իսլամներուն վրայ կը բեռցնէ։ Իսլամ ժողովրդեան կողմէ ալ միւթթին կը բողոքէ քննիչ մարմնոյն դէմ և կը պահանջէ որ արդարութիւնն ի գործ դրուի։ Իրրեւ վերապահութեամբ հաղորդելով այդ բողոքը, կը յարէ թէ քննիչ մարմինը Հայերուն կամ Թուրքերուն նկատմամբ մասնաւոր դիտումով չի շարժիր բնաւ։

ՍՈՒԼԹԱՆԸ Ա. կարգի Օսմանիէ պատուանշան տուաւ Ս. Պատրիարք Հօր։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻՆ որոշմամբ, Մայր Դիւանը կը փութայ հրատարակութեան տալ անուններն այն երեսփոխաններուն որոնք, առանց բանաւոր պատճառ ունեցած բլլալնին հաղորդելու, բացակայ գտնուած են վերջին նիստին.—

Տ. Տ. Արշէն վրդպ. Վէհունի, Ղեւոնդ վրդպ. Դուրեան, Արիստակէս քհնյ. Ճիզմէճեան, Միքայէլ քհնյ. Աչճեան, Տիրաք Տիրան Կիւմիւշկէրտան, Խաչիկ Սվաճեան, Տօքթ. Սեդրոսեան (Բ.), Ռուբէն Զարդարեան, Ստեփան Թէլլիեան, Սմբատ Բեռթիպեան (Բ.), Գրիգոր Զօհրապ (Բ.), Մերզա Մսերեան (Բ.), Բիւզանդ Պօղոսեան (Բ.), Եղուարդ Գարակէօզեան (Բ.), Յովսէփ Եւսուֆեան, (Բ.), Յակոբ Պանարի, Մինրան Սեթեան, Խաչիկ Մանուսեան (Բ.), Վահան Սուրէնեան (Դ.), Արմենակ Մանուկեան (Բ.), Մկրտիչ Մանուկեան, Մինրան Դարագաշեան, Զարմայր Ճշմարտախօս, Արթաքի Սարաֆեան, Խաչէն Ճամճեան, Հայկազն Պէկեան (Բ.), Վահան Փափազեան (Բ.), Միսաք Գօչունեան։

(Բ. և Դ. կը նշանակեն երկրորդ կամ երրորդ բացակայութիւն)։

ԻԶՄԻՐԵԱՆՑ և Խուպէյերեան կտակներու մրցանակաբաշխութիւնը 1910ին յետաձգուած է, ինչպէս կ'երեւայ մեզի ղրկուած ազգարարութենէ մը, զոր պիտի հրատարակենք։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ Կաթողիկոսը հեռագիր մը ուղղելով Պատրիարքարան, կը բողոքէ Հաճընի Առաջնորդ Ներսէս Վրդ.ը Պատերազմական Ատեանին առջեւ հանուելուն դէմ։ Հաճընի Առաջնորդը Մարաշ տարուած է հակողութեամբ։ Կաթողիկոսին այս հեռագիրը հաղորդուեցաւ Ներքին գործոց Նախարարութեան, որ Հալէպի կուսակալէն տեղեկութիւն ուզեց հեռագրով։

ՊԱԹՈՒՄԻ օսմ. հպատակ հայ գաղթականներուն տասնչորս օր պայմանաժամ տրուած է իրենց երկիրը դառնալու։ Եթէ այդ պայմանաժամին մէջ իրենց անցագիրը չստանան անոնք, իրր թափառաշրջիկ ձերբակալուելով Ռուսիայէն դուրս պիտի հանուին։

ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ վաղեմի ծառայողներէն՝ Արմաւենի Մայրապետ կնքեց իր մահկանացուն։ Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Հիւանդանոցի մատրան մէջ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ. այս առթիւ Երուսաղէմի միաբաններէն Ղեւոնդ վրդպ. Պէքեարեան մասնաւոր պատարագ մատոյց։ Արմաւենի մայրապետի դագաղը շրջապատած էին Սրբոյն և Աղաւնի մայրապետ քոյրերը, որոնք ամէն հոգատարութիւն տարած էին հանգուցեալին հիւանդութեան պահուն։ Գայֆեան Որբանոցի մայրապետ՝ Մայր Քրիստինէ իր սաներովը, Հիւանդանոցի երկեռ ուսանողութիւնը իր ուսուցիչ և ուսուցչուհիներով, ինչպէս նաեւ հասատատութեան բոլոր պաշտօնէութիւնը վերջին յարգանքը մատուցանելու եկած էին հանգուցեալին։ Արմաւենի մայրապետ իր ժրաջանութեամբ և իր ինքնատիպ կենցաղով ուշագրաւ դէմք մըն էր հասատատութեան մէջ, և սիրելի՝ բոլոր պաշտօնէութեան։

ԷՆՆԵՒԻՐԻԷՆ կը գրեն մեզ յունիս 4 թիւով.— Մայիսի վերջի եօթնեակին մէջ տեղի ունեցաւ տեղւոյս ազգ. Ս. Խորէնեան երկսեռ վարժարանի ամավերջի քննութիւնները հրաւիրեալ քննիչներու ներկայութեանը։ Աշակերտաց պատասխանները ընդհանուր առմամբ գոհացուցիչ էին։ Հայերէն և Թուրքերէն լեզուի քննութիւնը կիրակի օրուան թողուած էր պաշտօնական կարգադրութեամբ մը։ Կիրակի օր սոյն երկու լեզուի դասերու քննութիւնը խուռն բազմութեան մը առջեւ եկեղեցւոյ մէջ կատարուելէ վերջ մրցանակաբաշխութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ։

* * Ի նպաստ Ատանայի կարօտելոց մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուած էր զգեստեղէններ հաւաքելու համար. այդ յանձնախումբին գործունէութիւնը գովելի է. 3000 կտորէ աւելի հանդերձեղէններ հաւաքելով ղրկեցին և դեռ կը շարունակեն։

* * Անցեալները տեղացի Թուրք հասարակութենէն կէօք կէօղ անուանուած խռովարար մը գիւղերը պտտելով բաւական ստորագրութիւններ հաւաքեր է ի նպաստ Կարմիր Սուլթանին, թէ «մենք Ապտիւլ Համիտը կ'ուզենք իբր երկրին օգտակար թագաւոր։» Եղելութիւնը լուր տրուելով կուսակալութեան, յիշեալ չարագործը անմիջապէս բռնուեցաւ ու բանտարկուեցաւ. ատորագրութեան տէրերն ալ պիտի ձերբակալուին։ Նահանգին մէջ ո և է անտեղութեան առիթ չընծայելու համար կուսակալ Թէվֆիք փաշային ընթացքը ամէն պարագայի մէջ գովելի է։

ՍՏԱՑԱՆԵՐ «Բիւզանդական Հայ կայսրեր ու կայսրուհիներ» անուն պատմական հեռաքրքրաշարժ գիրքը, որ 583-830 թուականին Բիւզանդիոնի գահուն վրայ բազմած Հայ վեհապետներու կեանքը կը նկարագրէ։ Գիրքին մէկ հրապոյրը կը կազմեն կայսրերու և կայսրուհիներու պատկերները ու այն ատենի գործածական դրամները։ Սոյն գիրքը յօրինած է տպագրիչ Զարեհ Պէրպէրեան, պատմական ստոյգ աղբիւրներէ հաւաքելով։ Գինն է 3 դրուշ։

Ե. Դ. ՄԲՄԲՐԵԱՆԻ նորագոյն հրատարակութիւնը.— Թուրքահայոց վանառականութիւնն եւ վանառականք. 150 տարուան. գին 12½ դրշ.։ Ալեքսիա տասնեակ իմաստասիրական կրօնի իմաստասիրեալ. գին 7½ դրշ.։ Պալենց ու Աշճեան գրատունները։ 3—3

ՀԱՅՐՈՆԻՔ
ՅԱԿՈԲԵԱՆ-ԵԱՂՈՒՊԵԱՆ

Երէկ, ժամը 7ին, Պէօյիւքտէրէի եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ պսակագրութեան շքեղ հանդէսը հանրածանօթ վաճառական Գրիգոր էֆ. Յակոբեանի ընդ Օր. Նարդիկ Եաղուպեանի, կնքահայրութեամբ Պոլսոյ պարսկական դեսպանատան Ս. թարգման Յովհաննէս Խան Ագչալեանի և իներկայութեան երկու կողմի ազգականներու և բարեկամներու։ Եկեղեցիին փոզոցի դուռնէն մինչեւ տաճարին մէջը թանկագին գորգեր ու կապերաներ փռուած էին։ Հիւրամեծարները անթերի հիւրասիրութեամբ կը դիմաւորէին և եկեղեցի կ'առաջնորդէին հեռաձիգ հասնող հրաւիրեալները։

Ժամը 7ին սկսաւ Ս. Պատակի խորհուրդը, որուն կը նախագահէր Տ. Գարրիէլ եպսկ. Ճէվահիրեան, իր շուրջն ունենալով Տ. Տ. Վարդան, Ներսէս, Գրիգորիս, Խորէն քահանաները, և Բերայի եկեղեցիին դպրապետ Ռուբէն էֆ. Ճիվանեանը և երգեցիկ մանուկներ որոնք ներդաշնակորէն կը կատարէին երգեցողութիւնները։ Եկեղեցիին բոլոր ջահերն ու Խորանը կը պսպղային լոյսերու մէջ։

Արտասանը խօսեցաւ փեսին տանտէրց Տ. Վարդան քհնյ. Դերձակեան, իսկ ձեռնտուութիւնը կատարեց հարսին տաներէց Տ. Ներսէս քհնյ. Նազիկեան։ Նախագահ Սրբազանը գեղեցիկ յորդորականով մը շնորհաւորեց նորապսակ ամոլը և անոնց ծնողքն ու պարագաները, և հարսին ու փեսին չքնաղ բարեմասնութիւնները թուելով մաղթեց որ անոնք ինչպէս ասկէց առաջ, այսուհետեւ ալ կարենան անաղարտ պահել մեր Ազգին ու Եկեղեցիին և իրենց բարեհամբաւ գերդաստաններուն պատիւն ու անունը, ըլլալով անոնց փառքն ու պարծանքը։

Արարողութեանց վերջանալէն յետոյ ներկաները իրենց շնորհաւորութիւնները յայտնեցին նորապսակ ամոլին և անոնց ծնողաց ու պարագաներուն և յետոյ մասնաւոր կառքերով ամէնքն ալ առաջնորդուեցան Յակոբեանց Պէօյիւքտէրէի ծովեզերեայ բնակարանը, ուր բոլոր հրաւիրեալներուն պատուասիրութիւններ եղան իրենց արամագրութեան ներքեւ դրուած ճոխ չքաղեղանէ մը։

Մանաւոր դաշնակահար մը ընտիր կտորներ կը նուագէր և ամէն հրաւիրեալ գուարթ ու ոգեւորուած կը պարէր ու կը զուարճանար։

Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին ի մէջ այլոց փեսին մայրը՝ Այրի Տիկին Տիրուհի Մ. Յակոբեան, քոյրը՝ Օր. Իսկուհի Մ. Յակոբեան, եղբայրը՝ Տիար Յարութիւն Յակոբեան, Պետրոս էֆ. Հալաճեան, պարսկական դեսպան Միրզա Բիրա Տանիշ Խան, Յովհաննէս Խան և քոյրը Օր. Ագչալեան, հարսին մայրը՝ Տիկին Զիպա Եաղուպեան, մօրեղբայրը՝ Տիար Պաղտասար և Տիկին ու Օրիորդք Սուրէնեան, քոյրերը՝ Օր.ք Մաղլէն և Հանրմիկ Եաղուպեան, եղբայրը՝ Տիար Եաղուպ Եաղուպեան, ինչպէս նաեւ բարձր դասակարգի բազմաթիւ ներկայացուցիչներ որոնց անունները կը դնենք ըստ բաղդի։ Տէր և Տիկին Խաչիկ Շահպազ և Օր. Շահպազ, Տիկին և Օր.ք Դուլումճեան, Տիկին Անանօֆ, Տիկին Խորասանճեան, Տօքթ. Սեղրոսեան, Գառնիկ էֆ. և Օր. Ցովակիմեան, Արսէն էֆ. Արսէնեան, Տ. Եղիա Վրդ. Քիլճեան, Տիկ. Վասիլուհի Գարակէօզեան և Եդուարդ էֆ. Գարակէօզեան, Շէյխ Ճէվատ-Հաճի Ալի Բէրպասի, Բեսել Մարգարեան, Կ. էֆ. Բաղուճճեան և Օրիորդք, Տիկ. Մինրան Սմբատեան, Տիկ. Մանուկ Սմբատեան, Տէր և Տիկ. Յ. Ֆրէնկեան, Տէր և Տիկ. և Օրդ. Պախ, Տիկ. Յ. Թօգաթլեան, Տէր և Տիկ. Վ. Լիսաեան և Օրիորդ, Տէր և Տիկ. Տիրան Կիւմիւշկէրտան, Մատամ Իրսէն, Օրիորդք Տօքթ. Աճէմեան պէյ, Մ. Սերոբ, Եր. էֆ. Լիսաեան, Իրբանոս էֆ. Իրբանոսեան, Գարեգին էֆ. և Օր. Կիւլա Պոյաճեան, Մինրան էֆ. Տ. Ներսէսեան, Հր. էֆ. Պապաեան, Շամտանճեան Հրանտ Խան, Տիկ. և Օր. Ազարեան, Տիարք Սարգիս և Արամ Ցինտլեան, Մնդիկ էֆ. Գարակէօզեան, Տիկ. Գ. Յարութիւնեան և Օրդք., Տէր և Տիկ. Ստ. Ասթարճեան և Օր. Պէշիքթաշլեան, Տիկ. և Օր. Արսլանեան, Տէր և Տիկ. Սիմոն Գայսէրլեան, Օսման Ֆահգ էֆ., Մկրտիչ էֆ. Լիսաեան, Մեսրոպ և Արմենակ էֆք. Ճէնէրճեան, Օր. Հիւպշ, Տիարք Սուրէն և Մինրան Հալաճեան, Տիկ. Ռէժին Կիւլէսէրեան, Մագսուտ պէյ Սէֆէր, Մ. Մաուու, Տօքթ. Մաթէոսեան, Գառնիկ էֆ. Ցովակիմեան, Օրդք. Յարութիւնեան, Տէր և Տիկ. Տօքթ. Եաղուպեան, Մ. տ'էթիվ և՝ ուրիշ շատեր որոնց անունները անկարելի է յիշել, տեղի անձկութեան պատճառաւ։

Գրիգոր էֆ. Յակոբեան, իր ողբացեալ հօր Միքայէլ էֆ. Յակոբեանի ամէն բարեմասնութիւններովը օժտուած խիստ զարգացած, ազնիւ ու աղքատասէր երիտասարդ մըն է որ խիստ ազայրջութեամբ ու ձեռներեցութեամբ կը վարէ Յակոբեան կարեւոր Տան բնդարձակ գործառնութիւնները։

Տեղեակ մի քանի եւրոպական լեզուներու, Յակոբեան էֆ. մշակուած միտք մը ունի և երբեմն կը սիրէ նաև գրականութեամբ ալ պարապիլ։

Իսկ շնորհալի հարսը՝ Օր. Նարդիկ Եաղուպեան, բնական ձիրքերով օժտուած և խիստ զարգացած ուրբեկիրթ օրիորդ մըն է որ պատիւ կը բերէ իր ընտանիքին ու բոլոր ծանօթներուն։

Նորապսակ ամոլը ստացաւ խիստ թանկարժէք նուէրներ և բազմաթիւ հեռագիրներ, նամակներ, քարտէր ու ծաղկեփունջեր, ղրկուած Պոլսէն և գաւառներէն։

Երեկուան ժամը 11ին հարսն ու փեսան, ինչպէս նաեւ հրաւիրեալներէն մասմը մասնաւոր շոգեմակոյկով Պոլիս իջան։ Նորապսակ ամոլը մէկ երկու օր Բերա Բալասի մէջ մնալէ վերջ Պրուսա և ապա Անգլիա պիտի երթայ ճամբորդելու։

Խմբագրութիւնս, Յակոբեան և Եաղուպեան գերդաստաններու այս բարեդէպ խնամութեան առթիւ իր անկեղծ ու սրտագին շնորհաւորութիւնները կ'ուղղէ նորապսակ Տէր և Տիկին Գրիգոր Յակոբեանի և անոնց ազնիւ ծնողաց ու պարագաներուն։

ՅԱՍՕՐՈՒԱՆ ՌՈՒՍԳԻՐՔԸ

ՌԱՒԻԶ, 28 յունիս.— Մարիկ Դանտիայէն սա հեռագիրը ստացած է։ Ժողովրդեան կողմէ լաւ ընդունելութիւն գտած չէ սա լուրը թէ տէրութիւնները կրեսէէն պիտի քաշեն իրենց զորքերը։ Ընդհանրապէս՝ պաշտպան տէրութեանց որոշումը թէ այն պաշտպան տէրութիւնները պատերազմական նաւեր պիտի ղրկեն կրետական ջուրերը՝ նպաստաւոր տպաւորութիւն ձգած է կղզիին մէջ։»

ԹԷՀԵՐԱՆ.—Ազիզ-էլ-Միւլքի կուսակցութիւնը Շահէն պահանջած է պաշտօնանկ ընել նախարարապետը և դահլիճին միւս անդամները, որոնք օտար դեսպանատուներ ապաստանած են և կուսակցութեան մարդերէն նոր դահլիճ մը կազմել, տիքթաթորական իրաւունքներ տալով անոր։ Յեղափոխական շարժումը կը սաստկանայ հետզհետէ։

ԼՕՆՏՈՆ.— Կէս օրէն յետոյ Իտալիայի թագաւորը Պէքինկէմի պալատան մէջ ընդունեց օսմ. նոր դեսպան Թէվֆիք փաշան, որ իր յանձնարարագիրները մատուցց։

ԹԷՀԵՐԱՆ.—Շահին ինդրանքին վրայ, նախարարապետ Սաաֆ-իտ-Տէօվլէ իր հրաժարականը ետ առաւ։ Պատերազմական նախարարը խնդրած է որ իր հրաժարականը ընդունուի։ Ռուս զօրքերու հետ մղած իրենց կռուին մէջ յեղափոխականները 130 հոգի կորսնցուցած են։

ԶԵՂՄՈՒՄ

Զգուշացէք յունական Բօզմա գործարանէն, որ անիրաւաբար, Նէքթար գաբեջրատան յատուկ շիշերու մէջ գարեջուր կը լեցնէ և անոնց վրայ Նէքթարի գործարանին գործածած գոյնով էթիքէթ և պանտրօլներ կը փակցնէ։

Ընդհ. Տնօրէնութիւն
Նէքթար գարեջուրի գործարանին

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՓԱԿՈՒՄ,	15/28 Յունիս	
Օսմ. Գանձ. Միացեալ 4 %,	Ս. Ո.	101 08
Ամէնէն բարձր գին	»	101 13½
Ամէնէն վար գին	»	101 05
Բուլղարիոյ երկաթուղի գոյ	ֆր.	173 37
Ամէնէն բարձր գին	»	173 50
Ամէնէն վար գին	»	173 —
ԲԱՑՈՒՄ,	**16/29 Յունիս**	
Օսմ. Գանձ. Միացեալ 4 %, Գ.Կ.	Ս. Ո.	101 11
» » » ժամկ 5ին	»	101 11
Բուլղարիոյ երկաթուղի	ֆր.	173 62
» » ժամկ 5ին	»	173 62
Քարտի Կ. Պոլսոյ	»	427 —
Անատ. երկաթ. Գարանտ. Ա. տեսակ	»	519 —
» » » Բ. տեսակ	»	517 —

Ի Լ Ա Ն

(Ռօսթա վէ Թէլէկրաֆ Նէզարէթի)

Տէրսաատէթ բօսֆոռանէսի իշխան լիւզումը օրան 5000 ատէտ թանթա գաբօլրն պէհէր եիւզ ատէտի 5 վէ 12,000 ատէտ թանթա էթիքէթին պէհէր եիւզ ատէտի 9 ղրուշտա թալիսի էօնէէսինտէ օլուպ թէնզիլի իլէ թալիպ օլանլարրն եիւզտէ օն թէէմինաթը նագտիէի վէ եախոտ Տէրսաատէթ Թիճարէթ օտասրյա մուգավէլաթի մուհարրիրլիյինտէն մուսատատ քէֆալէթը գավիէի համիլէն Թէլէկրաֆ վէ Բօսթա Նէզարէթի մէճլիսը իտարէսինէ միւրաճաաթ էյլէմէլէրի իլան օլունուր։

Թիվ 15 հազիրան 325

ԱՆԱՐԻՒՆՈՒԹԵԱՆ ԶՈՒՐԵՐԸ

Անարիւն, տկար, վատոյժ մարդոց պիտի չհանդիպիք այլ եւս եթէ այս կարը անձիք փորձեն անմիջապէս խմել ԲԷՐԹՕՆԱԹ ՏԸ ՖԷՐ ՌՕՊԻՆԸ որ ամբողջութեամբը մաւնդ և ոյժ է. ո՛վ արժանոյն դէմքեր ու դողդող ծունկեր, ամիս մը միայն գործածեցէք ԲԷՐԹՕՆԱԹ ՏԸ ՖԷՐ ՌՕՊԻՆՆ և դուք իսկ պիտի չհաւատաք ձեր դէմքին կայտառութիւնը, մարմնոյն կազդուրումն ու ծունկերուն երիտասարդական ոյժը տեսնելով։ Բարիզի Բժշկական Ակադեմին որ իրեն ներկայացուցած հաղարաւոր դեղերէն մէկուն իսկ հաւանութիւն չի տար, դրուատական ներբողեաններով յանձնարարած է ԲԷՐԹՕՆԱԹ ՏԸ ՌՕՊԷՆԸ ամէն անոնց որոնք անարիւնութենէ կը տառապին, տկար, վատոյժ են և ախտը կեանք մը կ'քայլատեն. կիներու արգանդի հիւանդութեանց համար մասնաւոր միակ դեղն է, որ իսկոյն կ'բուժէ ախտն և շատ մը անպատեհ հետեւութիւններուն առաջքը կ'առնէ։ Փոքրիկ տղոց ալ կերնայ տրուիլ կատարեալ ապահովութեամբ։ Կ'ծախուի մեծ դեղտրաններու և մթերանոցներու մէջ։ ՌՕՊԻՆ (Robin) անունը մի՛ մոռնաք պահանջել։

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿ

ՎԻՆԸՐ ՊԱՆՔ - ՖԷՐԱՅՆ

Կ. ՊՈԼՍՈՅ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

Դրամագլուխ 130 միլիոն ֆուրոն, ամբողջովին վճարուած։
Պահեստի գումարներ 38,000,000 ֆուրոնի չափ։

Պոլսոյ գործակալութիւն՝ Էլքեսթիպ խան, Բերայի գործակալութիւն՝ Ս. Անթուան խան, Բերա, Մեծ-Փողոց։

ԴԻԼԵՍԱՒՈՐ ՊԱՌՄԱՆՆԵՐ

Վճարումները ոսկեդրամով ըլլալու են։ Ցիսուն ղրուշէն վար վճարում չընդունուիր։

Վինըր Պանք-Ֆերայն այսօր հարիւրին 3½ տոկոս կը վճարէ 1000 ոսկիէն վար գումարներու համար, իսկ անկէ աւելի գումարներու համար՝ հարիւրին 3։ Սակայն կրնայ տոկոսին սակը իջեցնել կամ տուելցնել տեղական լրագիրներու միջոցաւ 15 օր առաջ իմաց տալէ յետոյ։

100 ոսկիէն վար գումարները կրնան ետ առնուիլ ամէն ատեն։

100 ոսկիէն վեր գումարները կրնան ետ առնուիլ գրաւորապէս ու կանխաւ ըլլալիք ազդարարութենէ մը յետոյ, հետեւեալ կերպով.

3	օր	100- 150	ոսկի գումարի համար	
6	»	151- 200	» »	»
10	»	201- 500	» »	»
15	»	501-1000	» »	«
30	»	1001 և անկէ վեր	»	»

Վինըր Պանք-Ֆերայն իրեն կը վերապահէ պանքան դրամ ունեցողներուն հաշիւը կարգադրել, ուզած ատեն վճարելով տեարակին պարունակած գումարը։

Վինըր Պանք-Ֆերայն խնայուած գումարը պարունակող տեարակ ալ կը յանձնէ անչափահասի անունով, բայց այդ պարագային, նշանակուած խնամակալը (վէլի կամ վասի) միայն իրաւունք ունի դրամը քաշելու։

Խնայողական Սնտուկին գաս, Վինըր Պանք-Ֆէրայն կը զբաղի նաեւ սեղանաւորական ուրիշ գործառնութիւններով։

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ՆՈՐՈՅԹՆԵՐՈՒՆ
ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ՄԹԵՐՔԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ ՄԷՋ
Որ զգեստեղէնի համար Արեւելքի ամէնէն մեծ վաճառատունն է։

PHŒNIX ASSURANCE LD. C°
"ՖԻՆԻՔՍ„

ՀԻՄՆԵԱԼ Ի ԼՈՆԴՈՆ 1782ԻՆ
ԿԸ ԳՈՐԾԷ Ի ՊՈԼԻՍ 1869ԷՆ Ի ՎԵՐ
ԱՆԳԼ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐ. ԸՆԿ.

Դրամագլուխ եւ պահեստի դրամ Անգլ. ոսկի 4,248,000

ՖԻՆԻՔՍ սոսկ հրդեհի դէմ Ապահովագրական Ընկերութիւն մըն է, ծանօթ իր պատուաւորութեամբ և ճնաուց մէջ իր անմիջական վճարումներով։

ՖԻՆԻՔՍ կ'ապահովագրէ հրդեհի և կայծակի դէմ ամէն տեսակ անշարժ և շարժուն ստացուածք, յոյժ նպաստաւոր պայմաններով։

Ընկերութեան ճեանաբանն եղած է
ՈՒԴԴԱՄՏՈՒԹԻՒՆ
ԵՒ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ ՎՆԱՍՈՒՑ

Ցարդ վճարուած է առաւել քան 27000000 սնգլիական ոսկի։

Ընդհանուր գործակալ Պոլսոյ և գաւառաց
Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
Վիքալիս խան, Պանք Օթոմանի մօտ, Ղալաթիա։

ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՔԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ
Ն ԲԱՔԷ ՍՈՒԸՆԷ

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր.
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.։
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիւերի համար)։
Տեղեկութեանց համար դիմել Գեղեցկագրին՝ Թոքհանէ, քարտէրին մէջ։
15 Բ. ԳԷՐՍԷՒ

HAMMOND ՀԱՄԸՆՏ

ԳՐԵՐԸ
ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՏԵՍԱՆԵԼԻ
2 ԳՈՅՆ ԳՐՈՂ
ԵՒ
ՎԱՅՐԿԵՆԱՊԷՍ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ ԳՐԵՐ
ԶԱՆԱԶԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ
ԿԱԼԱԹԱ
Քիւչիւք Թիւնել խան

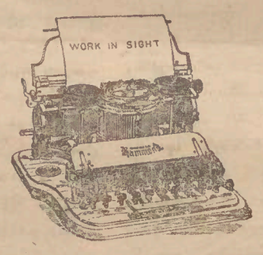

130 ԶԱՆԱԶԱՆ ՁԵՒ ԳՐԵՐ
30
ՏԱՐԲԵՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ
ՎԱՃԱՔՄԱՆ ՄԻՍԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵԼԻ
ՌԻՉԱՄ Մ. ՊՕՆՏ
ԵՒ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԲԱԹԱԼՕԿԸ ՉԲԻ

Հարցնեցէք որ կը գտնուին Գրանսերէն, անգլիերէն, հայերէն եւ յունարէն
վերջադիր 30 լեզու մէկ մեքենայի վրայ 20—19

ԼԱ ՄԻՒԹԻՒԷԼ ՏԸ ՖՐԱՆՍ Է ՏԷ ՔՕԼՕՆԻ
La Mutuelle de France et des Colonies
ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԿԵԱՆՔԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Պանք տը Ֆրանսի մէջ աւանդ ձգուած 70 միլիոն ֆրանք

ԿԸ ԳՈՐԾԷ	ՊԵՏԱԿԱՆ ԲՕՆԹՐՕԼԻՆ տակ, 1905 մարտ 17ի օրէնքին համաձայն։
Կ'ԸՆԴԱՅԷ	ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ՄԸ ողջ մնացողներուն, և ԴՐԱՄՕԺԻՏ ու ՌԱՆԹ ՎԻԱԺԷՆ Կ'ապահովէ, 15 տարիէն վճարելի ողջ մնացողներուն, մահուան պարագային երաշխաւորութիւններով։
Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ	Վճարումներ ԱՄՍԱԿԱՆ ՎԵՑ ՖՐԱՆԿԷՆ սկսեալ։
ԿԸ ՁԵՏԵՂԷ	ՊԱՆՔ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ՄԷՋ իր յաճախորդներուն յանձնած դրամները, պետական երաշխաւորութիւն ունեցող արժեքուղթերու վերածելով զանոնք։
ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹԻՒՆ - ՆԵՐ ՈՒՆԵՑԱԾ Է	735,583,800 ՖՐԱՆԿԻ, մինչև 1908 դեկտ. 31 իր երկու ճիւղերուն մէջ. ԿԵԱՆՔԻ ՈՒ ՄԱՀՈՒԱՆ

Տեղեկութիւն եւ կանոնագիր ձրիաբար կը տրուին
ԱՐԵՒԵԼՔԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՏՆՕՐԷՆՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Տէյիրմէն խան, Ղալաթիա
Ընդհ. Տնօրէն Ի. Ս. ՏԱՆՏՐԻԱ

Փորձառու և գործունեայ գործակալներ կը փնտռուին, որոնք պէտք է ունենան լաւ յանձնարարականներ ալ։

ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ
ՃԱՆՉՑՈՒԱԾ Է
Միխմէյլ Պրէնտ Սուիս Միլքը

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՍՆՈՒՆԴՆ Է
Ամէն ատեն որ գործածած եմ այս կաթը՝ կ'բնդունիմ որ
ՄԻԼՔՄԷՅՏ ՊՐԷՆՏ ՍՈՒԻՍ ՄԻԼՔԸ
ԼԱՒԱԳՈՅՆ Է ԿՂՄՈՑ ՀԱՄԱՐ
ԿԵՆՏԱԿԱՆ՝ ԿԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱՐ
ՍԻ ԱՄԷՆՈՅԹԻՆ ԿԷՆ ՕԳՏԱԿԱՐ
50—2

ՄՕՍ
ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող շոգենաւեր

Ա. կարգի	Բ. կարգի
ՍԼԷՊԻ	ՆԱԳԴՕՔԻՒ
ՄԻՆԻՕ	ԷՄԷՔՍԻՍ
ՐԱՓՍԻՍ	ՊՈՒԶԻՐԻՍ
ԹԷՕՊԸՐ	ՄՕԼԷՐԻՍ
ՆԱՐՊՕՆ	ՖԱՑԷԼԻ
ՆԱՎԱՐԻՆ	ՖԱՐՕՍ
	ԹԻՊՕ

Առաջին կարգի շոգենաւերը չատ հանգստաւէտ են նաւուն մէջտեղը ընդարձակ սենեակներ ունին, ելեկտրականութեամբ կը լուսաւորուին և կին ճամբորդներու համար տեսչուհի ունին։

Երկրորդ կարգի շոգենաւերն ալ սահմանափակ թուով ճամբորդներ կ'առնեն, բայց տեսչուհի չունին։ Սգեր.

Կ. Պոլսէ Լիվրբուլ	Ա. կարգի գինն է	15
» »	Բ. » »	11

Կը խնդրուի վաճառականներէն որ փոխադրութեանց կամ ապրանքները Ղալաթիոյ մաքսատունը հանելու համար՝ իրենց հրահանգները տան շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Ամերիկայի և Եւրոպայի նաւահանգիստները տանելու համար ապրանքներ կ'ընդունուին։

Դիմել առ Ա. Վ. ՈՒԹԹՕԼ և ԸՆԿ.
Գործակալ.—Ուիթթոլ խան, Պահչէ դռան, Պոլիս

ՋԷՅՄՍ ՄՕՍ ԸՆԿ.
31 Ճէյմս Մգրիդ, Լիվրբուլ

Cie RUSSIE
Navigaiion à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՓԵՆԱՒԱՃԻՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթական երթեւեկութիւններ

Ցուցիս	
Դշ. 10/23	Իսէպլի, Սինօպ, Սամսուն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Բիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին։
Դշ. 10/23	Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին։
Եշ. 11/24	Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին։
Եշ. 11 24	Օտեսա. ժամը 4ին։
Ուր. 12/25	Սեվաստոբոլ. ժամը 10ին։
Շբ. 13 26	Օտեսա. ժամը 10ին։
Շբ. 13 26	Տարտանէլ, Միտիլի, Իզմիր, Ֆիոս, Հոռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտերուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բասրա և Աղեքս. ժամը 4ին։

ԹԵՐԹՕՆ "ԱՐԵՒԵԼՔ„Ի (49)

ՀԱՄԻՏԵԱՆ ՐԷԺԻՄԸ

Գրեց՝ ԲՕԼ ՏԸ ՌԷԿԼԱ

ԳԼՈՒԽ Ժ.

Կ. ՊՈԼԻՍ Ի՛ՆՁՊԷՍ ԼՐՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ԲԱԴԱՔԸ ԵՂԱԾ Է

Այդ համոզումով տոգորուած, Ֆուատ փաշա իր մարդոց միջոցաւ ըսել տուաւ լրտեսներուն թէ հրազէնի հարուածներ պիտի ընդունէին, եթէ երբեք չհնազանդին։ Յաջորդ օրը, լրտեսներուն թիւը աւելցած ըլլալով, Ֆուատ իր խոսքը բռնեց և իր ծառաներուն հրամայեց կրակ ընել լրտեսներուն վրայ։ Ծառաները ոմանք բոլորն ալ զինուած էին քանի մը ամիսէ ի վեր, իրենց տիրոջ հրամանին հնազանդեցան։ Երկու կողմէն հրազէններ պարպուեցան և հինգ հոգի փռուեցան գետնին. երեք վիրաւոր և երկու մեռեալ։

Նոյն իրիկունը, նոր Թիկնապահ մը Ֆուատ փաշայի բնակարանը երթալով յայտարարեց թէ վեհապետը անտեղեակ էր պատահած միջադէպին. ուստի խնդրեց փաշայէն Երլտրզ երթալ, Սուլթանը լուսաբանելու համար այն բուռն արարքերու մասին, որոնց ենթարկուած էր իր անձը։

Ֆուատ այդ հրամանին անսալով, որ իբր փափագ կը յայտնուէր, յայտարարեց թէ պալատ պիտի երթայ քանի մը ժամէն։ Բայց իրենցմէն բաժնուելէ առաջ, երկու նամակ գրելով յանձնեց անդրանիկ զաւակին և յանձնարարեց որ զանոնք անձամբ տանի տէրերուն, եթէ երբեք ինք ձերբակալուէր։ Այդ նամակներէն մէկը ուղղուած էր ռուսական դեսպանին, իսկ միւսը՝ ֆրանսական դեսպանին։

Սովորութեան համաձայն, Ֆուատ փաշա հանդիսական համազգեստը հագաւ, թուրը կապեց ու Երլտրզ գնաց։ Բաւական երկար սպասումէ մը յետոյ, ներքինի մը գալով յայտարարեց թէ Սուլթանը կը սպասէր։ Ոչ մէկը զինուած կրնար ներկայանալ վեհապետին առջեւ. ուստի Ֆուատ հանելով թուրը և Թիկնապահի մը մէջ դնելով դայն, այն սենեկապահներուն հետեւեցաւ, որոնք ներս պիտի մտցնէին զինքը։ Սենեկապահներէն մէկը փաշային բռաւ որ աջ կողմը գտնուող սենեակէն անցնի։ Սուլթանը յաջորդ սալօնին մէջ կը սպասէր։ Հազիւ թէ Ֆուատ ներս մտած էր, դուռը գոցեցին ուժգնօրէն։ Ու հոն յայտարարեցին Ֆուատի թէ Սուլթանին հրամանով բանտարկուած էր։

Այսպէս, սուրիական առաքը անգամ մըն ալ գործադրելով, Ապտիւլ-Համիտ իր որջը ձգեց կարիճ պատերազմիկը, զոր կարստեան մատնել երդուած էր երկար տարիներ ի վեր, մանաւանդ այն օրէն ի վեր, երբ Ֆուատ զինուորականապէս ընդդիմացած էր Հայոց Ջարդին։

Մինչ իրենց տերը այդպէս ձերբակալուած էր, անդին ծառաները, կաշկանդուած ու չդիմադրող, Մօտայի պահանոցը կը տարուէին, և հոնկէ՝ Ռոտիկանութեան Դուռը։ Աւելորդ է ըսել որ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղան. կայսրը վեհապետին առջեւ. ուստի Ֆուատ հանելով թուրը և Թիկնապահի մը մէջ դնելով դայն, այն սենեկապահներուն հետեւեցաւ, որոնք ներս պիտի մտցնէին զինքը։ Սենեկապահներէն մէկը փաշային բռաւ որ աջ կողմը գտնուող սենեակէն անցնի։ Սուլթանը յաջորդ սալօնին մէջ կը սպասէր։ Հազիւ թէ Ֆուատ ներս մտած էր, դուռը գոցեցին ուժգնօրէն։ Ու հոն յայտարարեցին Ֆուատի թէ Սուլթանին հրամանով բանտարկուած էր։

Այսպէս, սուրիական առաքը անգամ մըն ալ գործադրելով, Ապտիւլ-Համիտ իր որջը ձգեց կարիճ պատերազմիկը, զոր կարստեան մատնել երդուած էր երկար տարիներ ի վեր, մանաւանդ այն օրէն ի վեր, երբ Ֆուատ զինուորականապէս ընդդիմացած էր Հայոց Ջարդին։

Մինչ իրենց տերը այդպէս ձերբակալուած էր, անդին ծառաները, կաշկանդուած ու չդիմադրող, Մօտայի պահանոցը կը տարուէին, և հոնկէ՝ Ռոտիկանութեան Դուռը։ Աւելորդ է ըսել որ բազմաթիւ ձերբակալութիւններ եղան